

NOUA REVISTA ROMANA

ABONAMENTUL :
In România un an (48 NUMERE), 10 lei
sease luni 6 „
In toate țările uniunii poștale un an 12 „

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

UN NUMĂR
25 Bani

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
București, Calea Victoriei 62. Pasagiu No. 3
DIRECȚIA: București, B-dul Ferdinand 55
TELEFON 8/66

Director: C. RADULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București.

Prețul anunșurilor pentru o pătrime
de pagină 10 lei.

No. 9.

DUMINICĂ, 25 DECEMBRIE 1911

Vol. XI.

N O U T A Ț I

Carnavalul roșu

În urma provocării cu «fierul roșu» din partea primului ministru d. P. P. Carp, nu putea să întârzieze răspunsul opozițiunii.

Opoziția, retragându-se din Parlament, amenință cu un «carnaval roșu», cum nu s'a mai pomenit în anele vieții noastre politice. Vor avea ce scrie gazetele în primele luni ale anului 1912! Intruniri; manifestațiuni pașnice și sgomotoase; declarațiuni solemne și invective; deputațiuni trimise la M. S. Regele și șoapte colportate dela audiențele acordate de M. S.; în sfârșit, gama întregă a muzicii noastre politice! Dacă acestea vor contribui cu ceva la educația opiniei publice, lucrul este îndoios. Scopul însă nu este acesta. Deocamdată sunt în joc scopuri mai importante, de cât educația opiniei publice!

Carnavalul roșu este un început de lichidare a ticăloșiei noastre politice de până acum; și ori și ce lichidare se face cu tâmbălău, cum bine este știut. Se va recunoaște totdeauna d-lui P. P. Carp meritul de a fi grăbit, prin greșelile sale repetate, începutul acestei lichidări. Dl. P. P. Carp a fost omul predestinat se servească democrației române. Temperamentul, cultura și bizareriile sale, toate îl preparau pentru acest rol. Dacă peste un an, doi, se va face revizuirea Constituției și se va introduce în această Constituție: separația puterii legiuitoare de puterea executivă; justiția Contenciosului; responsabilitatea puterii executive; lărgirea dreptului de vot și reprezentarea minorităților; apoi pentru introducerea tuturor acestora se va cuveni recunoștință d-lui P. P. Carp, în primul rând, căci d-l Carp le va înfăptui pe toate acestea... combătându-le.

Marele merit al d-lui Carp este curajul său de a se servi în politică, de proceduri învechite și de a pune astfel în evidență slăbiciunea acestor proceduri.

Dl. Carp și-a ales prin corupțiune un parlament. Corupțiunea a mai fost întrebuintată și altă dată, dar ea nu se cunoștea așa bine. Dl. Carp a avut meritul de a întrebuinta corupțiunea în momentul când o putea cunoaște ori și ce cetățean, și astfel să se poată produce o indignare în contra ei! Nici un om politic nu ar fi avut curajul să ceară guvernul cu «deasila», cum a făcut-o d. Carp; și astfel nimeni ca dânsul nu ar fi putut trezi în mod așa de viu dorința Țării de a avea un guvern constituțional.

Conflictul, pe care îl prepară acum d. Carp cu legea inconstituțională a Societății de Tramvaie, este iarăși bine venit. Dacă se va adevăra că în noua Societate a d-lui Carp va avea un rol și firma Allard din Bruxelles, atunci nu-l putem de cât felicită! Provocarea sa cu fierul roșu va avea urmări bune.

Tot urmări bune credem că vor avea și provocările sale față de Episcopul de Roman, precum și acele începuturi,—dar părăsite astăzi,—față de societățile de asigurare!—Z.—

Asigurările muncitorești

Legea meseriilor a fost aprobată în general în privința asigurărilor, căci a fost năzuită de toți cei ce cugetă la interesele noastre mari sociale, fiind înscrisă în programul tuturor partidelor ca răspunzând unei necesități a timpului și fiind impusă prin faptul existenței sale în mai toate țările înaintate.

Chipul deosebit însă în care se prezintă muncitorimea din România, spre deosebire de celelalte țări (noi având mai mulți muncitori agricoli), impunea, după cum foarte bine s'a observat în Parlament, pentru ca legea să fie complectă, să se legifereze și în acest domeniu.

Că sunt dificultăți de legiferare (proletarii noștri agricoli

nefiind simpli salariați ca în occident) trebuia găsit tocmai față cu aceste dificultăți un sistem corespunzător împrejurărilor. Observațiunea că țaranii noștri în majoritate au pământ, e neserioasă, de oarece știm cât pământ au și știm în ce nevoie trăesc, cei mai mulți cu tot pământul ce-l au fiind siliți să și angajeze munca la proprietarii sau arendași.

Altă critică întemeiată care s'a făcut asigurările, e aceea privitoare la vârsta de 65 ani de când se va acorda pensiuena pentru bătrânețe.

Dl. Ministru al Industriei a spus în Cameră în ședința dela 14 Decembrie, că între cele două concepțiuni: anglo-saxonă și franceză cu privire la asigurările pentru invaliditate, preferă pe cea anglo-saxonă, care pretinde că omul nu trebuie să aibă dreptul de asistență decât în caz de invaliditate,—după concepția franceză omul trebuie să se retragă la o vârstă oare care, beneficiind de asistență,—și că, cu toate acestea a introdus în lege asigurarea pentru bătrânețe la vârsta de 65 ani.—

Care a fost rațiunea pentru care «cu toate acestea» a introdus în lege asigurarea pentru bătrâni la vârsta de 65 ani și în același timp rațiunea concepțiunii franceze? Este aceea că omul dela o vârstă anumită, ori cât de valid ar fi, nu mai poate munci. Organismul fiindu-i epuizat din cauza bătrâneței, refuză munca, iar sforțările sunt și în paguba industriilor care au nevoie de forțe noi.

Sunt însă constituțiuni robuste care resistă muncii până la cele mai adânci bătrânețe. Dar aceasta doar prin excepțiune și în tot cazul ar fi defectuos, dând naștere și la abuzuri, sistemul care ar consacra constatarea stărei fizice și intelectuale a bătrânului, pe temeiul căreia să se acorde pensiuena. De aceea e mai de preferat precizarea prin lege a limitei de vârstă, care față cu munca istovitoare a meseriașilor nu e bine hotărâtă la 65 de ani. Această limită de vârstă trebuie fixată la 60 de ani.

Tot atât de importantă este apoi și chestiunea cotelor. Nu e de ajuns să se acorde meseriașului invalid sau bătrân o pensiuena oarecare; cota acestei pensiueni trebuie să fie aceea care să satisfacă, dacă nu în mod ideal toate necesitățile acestuia, dar cel puțin strictul necesar. Și întru cât este vorba de acest strict, nu se poate concepe o lege de asigurare fără să-l poată satisfacă. De altfel pe acest temei s'a discutat care din cele două sisteme este mai bun: cel obligatoriu sau cel facultativ. În sistemul facultativ pensiuena fiind mai mare, cum este în Belgia, aceste pensiueni satisfac realmente necesitățile asiguraților.

Dacă însă în privința cotelor sistemul facultativ poate da rezultate practice mai apreciable, lasă de dorit însă în ceea ce privește numărul restrâns al acelor care beneficiază de asigurări. Din acest punct de vedere necontestat că e superior sistemul obligatoriu dar cu condițiunea ca cotele să corespundă strictului necesar făcând abstracție de scusa greutăților bugetare.

Față cu aceste observațiuni legea meseriilor, în ceea ce privește asigurările, este un început bun care rămâne să fie complectat și desăvârșit în viitor.

Nu tot astfel însă stau lucrurile cu organizarea meseriașilor.

Nu se poate contesta că la baza alcătuirii corporațiunilor și breslelor acestora rezidă și un interes burghez: interesul de a grupa pe muncitori la o laltă cu patronii, îndepărându-i astfel dela ideea de a se grupa singuri prin sindicate împotriva patronilor, spre a se organiza prin urmare pe temeiul luptei de clase. Or, pentru satisfacerea acestui interes social burghez, e necesar ca raporturile dintre muncitori și patroni să fie cât mai dulci prin faptul acestei organizațiuni; crearea unei dependenți și mai mari a muncitorilor față de patroni, e de natură să înăsprescă raporturile lor și să dezică rațiunea organizațiunii însăși. Și tocmai aceasta va reuși să facă noua lege a meseriilor, prin faptul restrângerei libertății muncitorilor și a creării dependenței acestora față de patron, lucru ce-i va îndepărta tot mai mult de instituțiunile burgheze.—N. Ștefănescu-Iacint.—

CESTIUNI SOCIALE

EROISMUL ȘI INTELECTUALII NOȘTRI

România a trăit acum cincizeci de ani mișcarea ei de reînnoire politică și socială. Făuritorii ei au fost animați de cele mai bune sentimente, dorința lor era de a da țării o civilizație, o cultură, un regim constituțional și democratic.

Ce a ieșit din acea mișcare și cum s'au realizat sentimentele și dorința civilizatorilor României, s'a constatat de toți acei cari nepărtinitori au scris și au vorbit de orânduirea socială dela noi. Mișcarea de azi a două din cele mai populate partide în favoarea revizuirii Constituției, e cea mai bună dovadă că zadarnic s'a cercat a se tămădui un rău social cu diverse paliative și că e nevoie de o vindecare radicală, de o reformă adâncă a însăși actului care dăduse fizionomia politică de până azi.

Ceeace în special a făcut organizarea politică de acum cinci decenii, prin eliminarea dela viața politică a păturei celei mai numeroase și singura adevărat românească, a fost crearea unei intelectualități deosebite, a unei intelectualități ad-hoc acestei organizări.

Această intelectualitate rămasă și până în prezent aceeași și care va rămâne încă o bună vreme până când reforma Constituției va aduce la existența publică și pe țărănime, e compusă din două elemente deosebite.

De o parte este intelectualitatea așa zis politică, adică aceea care a înțeles că-și poate plasa cultura în serviciul unui partid politic; iar *de altă parte* o prea mică minoritate intelectuală, care a avut sentimente prea delicate, o stare sufletească prea specială, și care nu s'a putut acomoda condițiilor dictate de șefii de partid; e intelectualitatea formată de artiști și de învățați, care formează o grupare intelectuală de desilusionați și de răzvrățiți.

D. C. Dobrogeanu-Gherea vorbind de pesimismul lui Eminescu, explică tot curentul pesimist în literatura românească, ca rezultat al decepției în care s'a găsit intelectualitatea noastră față de reformele din mijlocul veacului trecut, cari promiseseră atâta și nu au dat nimic. Eminescu, n'a fost pentru d. Gherea decât ecoul nemulțumirii generale a intelectualilor, față de organizarea politică și socială a României.

Și această constatare e adevărată.

Mișcarea politică de acum cincizeci de ani n'a dat rezultatele cari trebuia să le dea, n'a adus acea împăcare socială între clasele țării, n'a adus acea reînnoire politică bazată pe cerințele egalitare și democratice, n'a întărit nici măcar ideea de stat și de gospodărie națională nu numai în pătura de jos, dar chiar în mijlocul acelor cari formează azi partidele politice, cu toată existența parlamentarizmului și al unui quasi-constituționalism.

Și n'a reușit mișcarea politică care a pus bazele României moderne, tocmai pentru faptul că s'a ne-

socotit legile istoriei. Istoria nu e numai cronologie, numărătoreea întâmplărilor; ea este practica vieții, practica răului și al binelui, care singură formează evoluția sufletească a unui popor. Or, creatorii României moderne n'au privit în trecutul țării lor, și a altor țări, n'au văzut că un popor nu poate progresa, dacă nu va lua în întregul său parte la viața politică și socială, nu va forma un întreg. Creatorii României moderne, s'au temut că masele se vor împotrivi progresului, se vor împotrivi reînnoirii, că incultura lor va fi o piedică a culturii celor puțini și i-au eliminat dela participarea la viața publică.

Această logică i-a adus la concluzia că trebuie o clasă conducătoare și nimic mai mult.

În curând s'au convins însă că greșeala era făcută, dar nimeni nu s'a gândit s'o îndrepte cu totul și fiecare a voit prin paliative, prin legi neputincioase, prin reforme caraghioase, să îndrepte un rău, care era temelie însăși a întregului organism social.

Criza politică durează la noi de a doua zi după făurirea ordinii existente și durează și astăzi. După criza politică a urmat și criza sufletească, anarhia în gândiri, pesimismul amar, care răsare în toate scrierile și în toate cugetările scriitorilor noștri. Intelectualitatea română care nu s'a asvârlit în luptele politice și n'a găsit în ea un panaceu, e astăzi intelectualitatea cea mai bizară, lipsită de orice ideal, de orice credință în viitor, trăind fără nici o nădejde sau într'un compromis rușinos.

*

Se începe la noi o mișcare politică în favoarea reformei legilor cari au dat țării această formă curioasă și cari au contribuit și la crearea mentalității intelectualilor noștri. Oare nu e nevoie și de o reînnoire a intelectualității acestor din urmă?

Căci pe ce putem rezimă credințele noastre în viitor, dacă nu pe convingerea că anii de desamăgire și de desiluzii au fost și anii de o emancipatoare pocăință, în cari s'au creat, puțin câte puțin și puteri sufletești noi și s'au educat la școala vieții și oameni noi și muncitori noi la făurirea României de mâine?

Reformându-se România nu se poate mai întâi de toate să nu-și reformeze și intelectualitatea ei. Să manifesteze sus și tare această părere, e de datoria fiecăruia. Critica la care a fost supusă inteligența românească în alte două articole din *Noua Revistă Română*,¹⁾ cred că n'au fost luate în rău de nimeni. Adevărul trebuie spus întotdeauna.

Cu o intelectualitate răpită toată interesului și afacerilor, daraverilor de bancă și procopselilor politice, plasărilor avantajoase în diferite comitete și societăți, nu se poate face un progres real pe calea culturală și socială. De asemeni cu o intelectualitate blazată, plictisită, neîncrezătoare în nimic, gata a primi orice compromis, necapabilă de nici o jertfă, iarăș nu se poate face mult pe tărâmul cultural și social. Cu o intelectualitate care râvnește până și

1) În n-rile 16 și 18 din vol. X.

în domeniul științei și artei succesul imediat, reușita momentană, catedra universitară sau premiul Academiei, pentru care nu este nici o altă cale către glorie decât aceea a oficialității, nu se poate face cine știe ce în domeniul cultural.

Trebue, pentru o adevărată cultură, pentru un adevărat progres, pentru o adevărată știință, trebuie puțin *eroism*.

Or, iată cece lipsește cu desăvârșire printre intelectuali noștri și politici și literari—*eroii*.

Toate mișcările mari, toate curentele frumoase, toate îndrumările serioase, tot cece a făcut omenirea de mare, de frumos, de înțelept, a fost făptuit de eroi. Și nu numai de eroi cari s'au chemat Giordano Bruno, Luther, Galileu, Pasteur sau Virchow, dar de toți acei mari și mici oameni cari au trăit pentru o idee mai mult decât pentru ei însăși, cari au nesocotit decorațiile, catedrele, premiile, statuile în viață, bursele și subvențiile, locul de deputat sau de director de bancă, și au râvnit a fi mai întâiu de toate *ei însăși* și apoi aceea ce oficialitatea i-ar putea face.

Și aceștia sunt eroi. Erou este și acela care ar putea întinde mâna și căpăta ce vrea, dar nu o întinde căci făcând gestul acesta trebuie să-și calce pe conștiința sa, pe crezul său politic sau social, și el preferă să sufere și foamea și sărăcia și uitarea, dar să rămâie mai întâiu de toate El.

De acești eroi, și de acest eroism vreau să vorbesc.

*

Ceece reese din toată cultura noastră și din tot ce putem culege de pe băncile școlii sau din propria noastră dorință de a ne instrui, e faptul că progresul a fost dobândit numai prinstrăduință, prin muncă, prin jertfire de sine. Oamenii cari dau viața lucrurilor moarte sau faptelor vii pe cari le învățăm, sunt totdeauna mai presus de viața obicinuită, trăesc mai presus de cerințele zilnice ale vieții.

Fiecare student serios și muncitor, pe băncile universitare, nu se gândește niciodată cu într-o zi va fi medic, inginer, administrator, chimist sau electrician; în mintea lui e totdeauna chimera plăcută a apostolatului pentru știință. El nu se vede medic practicant, câștigând un leu sau o sută pentru o vizită sau o operație, nu se vede inginer în serviciul C. F. R. sau chimist legist; mintea lui, nutrită cu faptele și viața învățaților sau a profesorilor sai, îl face să întrevadă și viitorul său tot încărcat într-o muncă pusă în serviciul științei sau artei sale. Fiecare student visează a fi profesor, cum fiecare ofițer ieșit din școala militară și hrănit cu istoria vieții marilor generali, visează a fi într-o zi un general viteaz, sau un alt Napoleon.

Această idealizare a artei, a profesiei, a științei pe care o vom îmbrățișa-o, reese din însăși viața acelor cari au contribuit la evoluția progresului, cari au muncit și suferit pentru ridicarea culturală a întregii lumi.

Pentru noi, când suntem în școală, sub cuvântările

profesorilor, sub influența cetirei biografiilor oamenilor mari, partea practică a carierei noastre dispare, rămâne numai partea ideală, partea superioară sub care sufletele noastre tinere și fragede trăesc. În școală visăm a fi *eroi*, eroi ca și toți acei savanți obscuri în viață, cari n'au știut nimic din plăcerile vieții, sau ca acei literați cari au murit nefiind recunoscuți în viață, dar a căror operă a străbătut prin vitalitatea ei și după ce creatorul murise.

Când părăsim însă școala, părăsim și aceste veleități idealiste. E logic ca în parte așa să și fie. Dar de măsura în care ne vom despărți de ideile noastre din școală, depinde și progresul cultural al țării noastre, cum depinde și întreaga moralitate a moravurilor țării noastre.

Cu toate că întocmirea vieții ne silește să nu mai putem gândi mai târziu că vom fi un Pasteur, un Helmholtz sau un Napoleon, un Hugo sau un Darwin,—legătura cu idealul nostru din școală trebuie să fie însă atât de puternică, încât să ne socotim mândri că deși nu putem fi reformatorii științei și culturai, vom fi măcar apostolii și răspânditorii lor, cu toate piedicile și cu toate nevoile ce le vom întâlni în cale.

Or, această legătură e în raport direct cu tăria cu care ne-a fost făcută educația, și cu eroismul nostru sufletesc. Nu este de ajuns să fi avut martori ideali ai eroismului, e nevoie de a fi cunoscut, de a fi văzut de aproape și eroi. Pentru aceasta e nevoie ca profesorii noștri să fie mai întâiu de toate acei martori pozitivi ai eroismului. Trebuie să fi văzut în ei oameni cari au făcut în viața lor acte de abnegație, de devotament, de desinteresare. Cu cât dascălul nostru va fi omul liber, nevândut intereselor altora, apostolul sincer al științei sale,—cu atât el ne va inspira mai multă stimă, iubire și râvna de a-l imita.

Și trebuie, am mai spus, să avem și eroismul nostru propriu. El depinde—e drept—de multe cauze: etnice, climaterice, psihologice, dar mai ales de cauzele imediate sociale și politice.

Intr-o țară cu un regim anarhic, neegalitar, desfrânat, unde conștiințele se cumpără și se vând cu ușurință, unde o mică clasă domnește și are prin acest fapt nevoie de o clientelă politică servilă și în acelaș timp tirană, căci fără ea nu poate trăi,—bine înțeles eroii nu se pot înmulți. Intr-o țară în care principalul e politica și omul politic, în care apoi știința, arta, cultura sunt privite cu dispreț, bine înțeles eroismul intelectual nu poate înflori. E prea multă ademenire, sunt prea multe oferte, sunt prea multe tentațiuni.

Intr-o țară în care îndeplinirea datoriei, îndeplinirea ei cu conștiință, cu seriozitate, cu abnegație e privită ca fapta unui om puțin pregătit pentru viață,—e cinstit dar e prost—pe când omul incorect, lenes, desfrânat e socotit de inteligent—e necinstit dar e deștept—bine înțeles eroii nu pot înflori.

Eroismul are nevoie de o anumită atmosferă. Ero-

ismul se dezvoltă acolo unde principiul îndeplinirii datoriei stă mai presus de toate, el e cerut și de la ușierul ministerului și de la domnu' Ministru.

Eroismul este neconținutul auto-control, lupta cu părțile joase, păcătoase ale *eului* fiecăruia. Eroismul este temperența, auto-disciplina, răbdarea, lucruri cari lipsesc intelectualilor noștri. Îndeplinirea datoriilor sale, purtarea crucei sale, renunțarea (nu numai în înțelesul exterior, dar și în înțelesul sufletesc), — iată adevăratele caractere ale eroismului.

Și acest eroism nu trebuie cerut numai de la acei cari conduc destinele politice și culturale ale țării, el trebuie cerut de la oricine. Medicul ca și inginerul, profesorul ca și omul politic, orice ar îndeplini ei, trebuie să se conducă numai de acest principiu care constă în îndeplinirea datoriei. Această disciplină, acest așa numit „ascetism social“ (în nemțește: innerweltliche Askese), a avut o mare însemnătate în crearea personalității intelectualului în Europa apuseană, în toate direcțiile activității culturale.

*

Până la rezultatele pe cari le va obține cultura noastră în general și intelectualitatea noastră în parte, de la marea reformă ce se pregătește: chemarea la viață a țărânilor, deci nimicirea clientelei politice de azi și deschiderea a noi orizonturi și activități inteligenței, — e nevoie de o preînnoire sufletească a intelectualilor.

Trebue eroism în sufletul tinerilor ca și în al bătrânilor noștri intelectuali.

Pentru inteligența română e nevoie de o nouă cale, de o nouă muncă, e drept o muncă grea și care trebue făcută cu încetul, căci nu mai sunt permise salturile și cataclismele pe cari le-au făcut *eroii* cari au creat România modernă. România are nevoie de luptători în toate direcțiile vieții oameni de stat pentru realizarea reformelor sociale; economiști, pentru priceperea gospodăriei naționale; oameni de știință, artiști, pentru ridicarea culturii românești; preoți, pentru ridicarea sufletească a poporului. Toți au nevoie de a fi eroi, eroi mari și eroi mărunți, eroi cari prin mărima lor să facă opere neperitoare și eroi mici cari să facă reforma cea mai mare, cea mai sănătoasă, aceea de a făuri un suflet nou neamului, neamului aceluia care încă n'a trăit nimic din binefacerile culturale, de cari câțiva însă sunt sătui.

Dr. I. Duscian.

Peste două săptămâni apare :

ELEMENTE DE METAFIZICĂ

Principalele probleme ale filosofiei contimporane

— pe înțelesul tuturor —

de

C. RĂDULESCU-MOTRU

Prețul volumului Lei 6.

Cititorii noștri din provincie, cari doresc această nouă lucrare filosofică a d-lui Rădulescu-Motru, pot trimite suma de 6 lei la Administrație, în schimbul cărăia vor primi volumul prin poștă, recomandat. (Adm. N. R. R.).

CHESTIUNEA ROMÂNEASCĂ DIN TURCIA

În politica externă a României chestiunea macedo-română a jucat de sigur un rol însemnat, dacă ar fi să judecăm după numărul și gravitatea conflictelor ce a provocat. Dacă ar fi să considere cineva realitatea și să pătrună adevărul, atunci cauza națională a Românilor Macedoneni apare sub o lumină foarte tristă.

Au fost ce-i drept vremuri mai bune, cari au permis oarecari succese, dar acestea sunt așa de neînsemnate față de progresele pe cari Grecii le fac pe socoteala elementului românesc, încât nu merită să fie cântate.

Intotdeauna împrejurările au fost favorabile cauzei românești din Turcia, iar dacă nu s'a putut profita, cauza n'a fost decât lipsa unor elemente cu chemare de conducere pe deoparte, și lipsa unor mase luminate de condus pe de alta. Mai ales astăzi lupta care se duce nu-i luptă de rasă, de neam la neam, nici luptă de idei și de program între un grup și altul. Este o luptă de ură și persecuție între individ și individ, o luptă de nimicire și distrugere între aceia cari au împreună aceeași datorie, datoria sacră de a jertfi orice energie numai în folosul intereselor naționale.

Astfel în timpul din urmă a făcut eșire d-l G. Murnu un element de o valoare necontestată. A fost destul ca să manifeste oarecari idei contrarii cu credința și convingerea altora, pentru ca aceștia să arunce chiar la adresa familiei sale cele mai josnice insulte. Or, toată lumea știe că familia Murnu a fost pururea însuflețită de cele mai nobile sentimente, dovedind cu fapte iubirea de neam și de patrie. Tatăl său, preotul I. Murnu, a reprezentat în capitala Ungariei timp de aproape treizeci de ani interesele coloniei macedo-române. Amintirea trecutului glorios al acestei colonii istorice, găsise un adăpost strălucit în casa acestui mult venerat părinte, care n'a cruțat nici o jertfă pentru instrucția și educația națională a copiilor.

Liber e cineva să critice atitudinea și programul d-lui Murnu, argumentele și chiar simpatiile și antipatiile sale, dar să pue în cumpăna bănușii sentimentele familiei sale întregi este o procedare pornită dintr'o patimă sălbatică, care din nenorocire formează nota caracteristică din întreaga mișcare.

Intr'o atmosferă așa de încărcată și de vițiată, în care insultele și intrigile țin loc de programe și de steaguri, de sigur că nu poate încolți nici o idee sănătoasă, nu poate rodi cu spor nici un fel de muncă.

Cele mai arzătoare probleme, de a căror deslegare atârnă viața unui popor, sunt lăsate în părăsire, iar când sunt aduse în discuție, stârnesc atâtea furtuni de patimi și de animozități, încât fac imposibil triumful dreptei judecăți.

Astfel este chestiunea religioasă. Unii vorbesc de schismă, alții de împăcare cu patriarhul. Și toate

astea când? Când patriarhul a dovedit cu pumnale și gloanțe că urmărește să stingă viața Românilor, când copiii noștri rămân nebotezați, iar morții neîngropați, când căsătoriile Românilor sunt anulate de arhieriei greci, când fiecare preot și partizan român a fost personal afurisit, când biserici și paraclisuri, case și chiar sate întregi au fost incendiate de bandele fanarului.

Astăzi, prin urmare, nu mai poate fi vorba de schismă, de oarece suntem schismatici de mult, cu atât mai puțin de împăcare, de oarece ne facem ridicoli.

Mai sunt alții cari susțin înființarea unei biserici autocefale sub autoritatea spirituală a unui cap religios ortodox din afară. De sigur că această soluție ar fi cea mai bună. Are însă un mare neajuns, că nu-i posibilă.

În sfârșit mai sunt alții, pentru ideea unirii. Eră o vreme când această idee părea la mulți un spectru. Dacă luăm în vedere însă actuala situație, care a devenit așa de ticăloasă încât multă lume din popor strigă, că preferă un mitropolit turc decât un arhieriu grec, atunci nu trebuie să ne mirăm că ideea unirii este luată de unii în serioasă considerație, pentru că este cu mult preferabilă situației detestabile de astăzi și pentru că este foarte ușor de realizat. Sub scutul unirii putem avea o mișcare organizată, un element disciplinat, școale și biserici ca lumea. Putem deveni în curând o forță reală, iar nu pe hârtie simplă. Se vor îndepărta de pe capul chestiunii multe nenorociri, între cari mai ales influența nenorocită a meschineriilor și intrigilor din afară. Tinerimea noastră înzestrată cu educație solidă, ar deveni un izvor de energii armonizate, cu folos real pentru cultura și civilizația neamului.

Argumentele contrarii se cunosc de mult. Le cunoaște toată lumea. Nu trebuie însă de pierdut din vedere un lucru. Pe când biserica ortodoxă a fost în țară un izvor de viață și de renaștere națională, pentru elementul românesc din Peninsula Balcanică a fost o calamitate națională. Explicația e ușoară. În România biserica a fost condusă de patrioți Români, în Macedonia de fanaticii Greci. Aici în țară mitropolii au fost în fruntea tuturor mișcărilor naționale, în Macedonia episcopii greci cu patriarhul în cap au fost și sunt în fruntea tuturor mișcărilor, cari țintesc distrugerea elementului românesc.

Pe lângă aceasta partizanii noștri sunt așa de încercați, încât nu e nici o teamă de a pierde vreunul. Din contra, pot fi multe șanse de a câștiga noi elemente.

Nu susținem că biserica unită e singura soluție, căci nu emitem o sentință, emitem o părere. Să se convoace un mare congres național, să se discute toate părerile și hotărîrea luată va fi de sigur cea mai autorizată, cea mai legitimă, iar pentru a fi cea mai bună va trebui să fie cea mai practică, căci orice întârziere devine fatală.

O altă problemă este chestiunea învățământului.

Aceasta a fost cea mai slabă parte din acțiunea propagandei românești din Macedonia. S'a făcut politică, gălăgii, tot ce poțtești, dar cultură serioasă românească prea puțin. Or, se știe că trezirea tuturor popoarelor la conștiința națională se datorește în prima linie culturai și educației predate în școli. Înființarea unei tipografii prețuește în trecutul unui popor mai mult decât o victorie pe câmpul de luptă. Editarea de cărți pentru popor, organizarea de conferinți populare, de coruri muzicale și de toate binefacerile unei activități extrașcolare, strălucesc prin absența lor în programul propagandei noastre naționale.

Și ar fi încă multe de zis, dar e de prisos. Totul depinde dela cei prin cari sunt reprezentate interesele românești din Macedonia, punând pe ambițiunea și sentimentele personale mai puțin preț decât au pus până acum, având marea misiune de a se ocupa în liniște cu inaugurarea unei munci pozitive, de construcție și de înălțare, cu înfăptuirea de idei și de programe, cari să corespundă nevoilor mari cari se simt și evenimentelor grave, cari se desfășoară la fața locului, spre binele neamului și lauda lor.

Ion D. Arginteanu.

C R I T I C A

CARACTERIZAREA DINAMICĂ IN LITERATURA GERMANA

NOTIȚE ESTETICE ȘI LITERARE

III

— *Faust și romanele educației* —

O cale de șase ori seculară separă pe Parzival de *Faust*. Ceeace fusese impunător în eposul medieval, ia proporții nespuse de grandioase în poemul faustian, care e poema dezvoltării personalității moderne. Precum motivul breton al lui Parzival, tot astfel legenda faustiană este legată de sufletul național german printr'o strânsă afinitate electivă. Incepând dela reformă, această legendă magică, urmărește ca o obsesiune spiritul nou german, în toate fazele dezvoltării sale și eflorescența supremă a literaturii germane moderne, poemul lui Goethe, este tocmai elaborarea definitivă a acestui mare motiv național.

Ceeace face însă incomparabil mai mare interesul lui Faust este faptul că *geneza* acestei opere e așa de bine cunoscută, că rădăcinile ei adânci în viața lui Goethe și în viața germană modernă sunt așa de vizibile, în timp ce raporturile intime ale lui Parzival cu mediul și personalitatea lui Wolfram au rămas cu totul învăluite în întunecime.—Trebuie să facem —în chip prealabil—observația că în lumea scriitorilor germani ne întâmpină evoluțiuni literare personale—precum desfășurarea evolutivă artistică a lui Lessing și Schiller—cari sunt nespuse mai bine accentuate decât la scriitorii altor literaturi. Un exemplu fără seamăn—în ce privește atât desfășurarea orga-

nică a personalității lui literare, cât mai ales îmbinarea perfectă a evoluției omului cu evoluția artistului, —ne oferă viața lui Goethe, care este singură—prin majestoasa ei amploare—cea mai grandioasă epopee. Acela, a cărui intuiție genială a văzut cea dintâiu în transformarea evolutivă geneza tuturor formelor organice și legea adâncă a firii întregi, acela a încarnat cu maxima intensitate ideea *evoluției* în lunga sa viață și în dezvoltarea sa artistică. Lunga lui evoluție se resfrânge în Faust—această operă care, printr'o închegare fără pereche în alte literaturi, a crescut și înaintat odată cu viața lui, ca consecință a ei firească și căreia nu mai puțin de 6 decenii i-au trebuit pentru desăvârșita ei închegare. Căci ea s'a construit ca acele mari catedrale gotice cari, începute pe baze gigantice, de o generație încălzită de entuziasm, întrerupte când o epocă de scepticism venea să taie avântul original, din nou continuate când un nou elan de evlavie înalță sufletele, reproduc astfel în suprapunerea fragmentelor lor toate oscilațiile vieții morale și religioase a secolelor cari s-au înălțat, dat tot de odată prin totalul lor arhitectonic revelează continuitatea sufletească a generațiilor, care cu toate șovăirile și eclipsele ei vremelnice, a stărui totuși prin secole până la complectă înfiripare a gândului ei. Tot astfel Faust îmbinându-se inseparabil cu cursul majestuos al vieții lui Goethe, urmându-i năvala sălbătică a tineretii, amploarea liniștită a maturității și meandrele încurcate ale cursului îmbătrânit, se întrerupe el însuși în epocile în care acel curs—asemenea unor anume ape—se sustrage privirei, continuându-se prin regiuni subterane; dar în totalul lui resfrângând cea mai grandioasă dezvoltare omenească, prezintă continuitatea organică a celei mai intense evoluții de caracter.

Faust ne prezintă—la început—cea mai acută sciziune sufletească, căci groaznicul *dualism* al *idealului* și al *realității* îi sfășie sufletul: sunt par'că 2 suflete în pieptul lui, din cari unul îl încătușează de pământ, iar altul îl trage spre sfere superioare. Pe de o parte îl chinuște setea *cunoștinței absolute* pe care nici știința, nici credința nu i-a dat-o; pe de alta setea *vieții intense* îl domină. La un moment dat i se pare că esența *absolută* a lumii i se revelează, se vede alături cu zeii, părtaș al adevărului absolut dar *spiritul* ce-i apare îi doboară iluzia: „Du gleichst dem Geist, den du begreifst, nicht mir“. Atunci în loc de vultur, Faust se vede vierme, încătușat de glie prin *teamă* și *speranță*. Singura mângâiere ce-i rămâne e gândul că poate, sfărâmând porțile vieții pământești, să pătrundă cu forța în sfera unei lumi mai bune. Și Faust duce cupa ucigașă la gură când un sunet de clopot, care-i amintește fericirea *copilăriei* îl salvează; el întrevede că tot e posibilă o viață *senină* și *naivă* pe pământ și această primă licărire în conștiința sa a idealului, pe care târziu de tot îl va atinge e de ajuns ca să-l salveze. Dar câte lupte va mai avea de dus până la idealul acesta? *Tragedia cunoștinței* a trăit-o în toată acuitatea; căzând zdrobit el a renunțat la căutarea *idealului absolut*. Acum el se îndreaptă spre *realitate*. La început groaza îl coprinde față de realitatea al cărei refren continuu este: „renunțare, renunțare“; și când se simte totuși încătușat în lanțurile ei de fier, el izbucnește în *blestemul* lui împotriva tuturor legăturilor omenești cu realitatea. Dar cum s'a încredințat că nu poate fi deopotrivă cu *Dumnezeirea*, el va căuta să fie cel puțin *omul tipic*, adâncind viața întregii lumi, și „trăind în sine toată durerea lumii“. Astfel după

tragedia cunoștinței, va începe *tragedia vieții*: dela căutarea idealului, undé el ajunsese la extremul tragic al *fantasticului*,¹⁾ el trece la adâncirea *realității*. Aci însă îl amenință extremul celalt: căderea în realitatea crasă, *filistenismul*,¹⁾ care se întrupează în *Mefisto* duhul *negării*, căci lumea joasă a *aparențelor* deșarte și trecătoare e negare și neant. Idealul absolut nu l'a putut atinge; va găsi oare Faust în noroi satisfacția la care sufletul lui aspiră? Va realiza oare Mefisto, soluția sciziunii tragice a sufletului său? În faimoasa scenă a contractului, Faust revelă întreg resortul său sufletească; „de mă vei satisface vreodată, sunt al tău“, desfide el pe Diavol, încredințat că aceasta nu se va întâmpla niciodată. În adevăr zădărnice sunt toate încercările lui Mefisto de a răpune pe Faust prin ispita simțurilor. Mai ales în fața îngereștei Margareta, idealismul lui Faust deseperează pe Diavol. Și dacă neînduplecarea împrejurărilor fac din eroul nostru pricinuitoarea zguduitoarei tragedii a iubitei sale, el nu cade totuși. Înaintea carcerii Margaretei el simte cum „durerea întregii omeniri îl coprinde“ și astfel el a trăit cu intensitate și *tragedia vieții*. Pieirea Margaretei răscumpără viața lui, căci setea lui de ideal a rămas nestinsă.

Și astfel până acum Faust a dus-o în frământare fără tihnă (rastlose Tätigkeit), în oscilarea nebună dela idealul fantastic pe care nu-l putea atinge la noroiul realității în care nu se putea coborî. E așa de departe de liniștea sufletului! Oare șovăirea aceea inextricabilă între întuneric și lumină să fie ursita omenească în totdeauna? Mefisto așa spusese și după el acel domn *Microcosmus* care ar unî în sine cele 2 extreme, idealul și realitatea n'ar fi decât o utopie a visătorilor. Să nu fie oare posibilă *concilierea idealului cu realul*? Ei bine Faust va căuta să o realizeze, reconstruind în sine frumoasa lume pe care o dărmase. Cel dintâiu mijloc al reconstituirii sale sufletești este adâncirea sa în natură, la sâmul căreia el simte cum se confundă cu elementele ei, în perfectă unitate, cum realitatea nu e decât *simbolul* Dumnezeirii eterne, cum însăși Dumnezeirea e una cu lumea, *imantentă* ei. Și în măsura în care se pătrunde de gândul *imantentei spinoziane* el găsește în *natură* izvorul potolirii și *resemnării* sale, al acelei mari resemnări spinoziane „odată pentru totdeauna“, resemnare eșită din convingerea că nu i-e dat omului să vadă direct lumina soarelui, ci doară indirect, în reflexia ei. („Am farbigen Abglanz haben wir das Leben“). Dar calmul resemnării e doar un element *negativ*, iar eroul nostru năzuește tot înainte „zum höchsten Dasein“. Atunci intervine spre a complectă formarea sa morală un al 2-lea element, *pozitiv*, acea fecundă idee *Kantiană*, că singură acțiunea, *rațiunea practică*—și nici de cum cugetarea pură—e mijlocul afirmării individului—convingere care devine ideea-forță a lui Faust. Astfel Faust intră în a doua fază a luptei sale. Și până aci el a desfășurat activitate, dar a fost activitate febrilă, frământare fără țintă hotărîtă; de acum înainte el are *calm în activitate*, și pășește liniștit și sigur. Până acum năzuinți infinite i-au chinuit sufletul; de acum înainte *limitarea activității* sale într'un cerc finit—în care el vede însă simbolul infinitului—va fi linia lui de conducere. Și de aci înainte, zbuciumul *tragic* al primei părți a vieții sale, devine mersul *epic* spre biruință.

1) Termeni întrebuințați de Schiller: *Fantasticul* idealismul exagerat; *filistenismul* realizmul exagerat.

Care va fi însă de acum teatrul activității lui Faust, nu o putem deduce din apariția și manifestarea lui la curtea imperială, manifestare care ar părea că înseamnă trecerea eroului din viața privată în *viața politică*. Căci dacă în prima parte a vieții lui, Faust a fost încarnarea pură a umanității, de acum înainte în procesul constituirii lui sufletești, nota universal omenească se va împleți cu nota specific *germană*. Iar potrivit concepției individualiste germane a veacului al 18-lea, nu în viața politică poate găsi cineva terenul formării sale morale, a cărei țintă va să fie închiegarea unei *personalități perfect armonice*, care să fie întruparea „*frumuseții morale*”. Cum viața politică e departe de a oferi armonia estetică căutată, individul va să se retragă din mediul său, spre a se forma într-o lume estetică ideală. Și astfel procedează Faust, care părăsind mediul politic al curții imperiale, pornește în căutarea *Elenei*, întruparea frumosului etern. E lung drumul până la Elena, dar Faust îl străbate întreg, înaintând sigur prin noaptea clasică a Valpurgiei, retrăcând prin toate fazele evolutive ale artei antice și în fine prin *adevăr*—pătrunderea la *ideile-mame*—el găsește calea *frumosului*—întruparea acestor idei mame. E în sfârșit a lui Elena, frumusețea clasică, armonia între corp și suflet, contopirea între ideal și realitate. Decât *armonia antică* purtă pecetea naivității; ea eră inconștientă, înăscută sufletului antic; în timp ce Faust a cucerit-o în mod conștient, prin luptă fără preget. Numai prin luptă el s'a ridicat dela subiectivismul său sentimental, la acea *obiectivitate*, care e singura în stare a face *armonizarea* idealului cu realitatea.

Iată dar închiegată personalitatea estetică a lui Faust. Dar prin aceasta educația sa estetică nu e desăvârșită, căci dacă prin traiul cu Elena s'a format un Faust *frumos*, acesta e doar mijlocul și tranziția spre un Faust *moral*: armonia internă câștigată trebuie să se exteriorizeze în acțiunea individului, în aspectul său *moral* și viața lui va să devie o *estetică în acțiune*. Iată idealul estetic-moral al epocii clasice germane. Drept aceea Faust—format în țara clasică a frumosului, se înapoiază în *țara lui*, pentru ca acolo să se manifeste în acțiune. Când vălul *Helenii*, care l'a purtat prin văzduh îl lasă pe o culme de munte a *patriei sale*, el simte născând în sine pornirea spre acțiune. Dar și acum, nu în mărimea sferei de acțiuni va găsi el îndeștarea pornirii lui, ci în *intensitatea* cu care își va exercita activitatea într-o îngustă fâșie de pământ—pe care își propune s'o câștige culturii răpind-o din ghiarele lacome ale mării—in acea *intensitate* a acțiunii, care-l va face să vadă în margini strâmte simbolul infinitului, găsește Faust cea mai fericită încununare a vieții sale: seninătatea și pacea sufletească. Zădarnic caută *Grija* să-i turbure liniștea sufletului; când ea îl lovește cu orbirea, Faust—deși, din cele două mari priveliști ale lui Kant, nu mai poate vedea spectacolul nopții instalate—mai vede însă celalt spectacol, mai grandios încă, al luminii interioare a conștiinței. El e la culmea existenței sale pământești; la un moment dat sufletul său se avântă în spațiile stelare și în zadar Mefisto încearcă să-i oprească falnica apoteoză. Faust a biruit, căci deși s'a răznit nu odată din calea cea dreaptă, dar în toate rătăcirile sale el n'a pierdut niciodată focul năzuinții fără preget și acum—înaintea judecării divine—sfânta lui năzuință spre bine acopere toate greșelile sale și îi dă absolvirea: „Der immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen“.

În adevăr această neînfrântă năzuință spre bine, aspirația lui însetată spre culmile existenței, a fost rezortul puternic al epicei sale desvoltări; căci purtat de ea, el s'a avântat din prăpastia *subiectivității sentimentale*, sburând spre regiuni tot mai înalte, purificându-se treptat prin sbucium și luptă și atingând suprema culme a *obiectivității active*. Poemul acestei continue înălțări și al încununării „piramidei existenței”, al acestei grandioase *închiegări a personalității*, constituie punctul culminant al literaturii universale.

Parzival și Faust, cele două culmi ale literaturii germane, sunt totdeodată cei doi mari eroi reprezentativi ai psihologiei germane, prin trăsura care formează fundamentul lor comun: năzuința personalității spre cea mai înaltă afirmare. Tocmai faptul că sunt ambele expresia supremă a principalului caracter național german, care stă în accentuarea *individualității* și a vieții *interioare*, pare a fi făcut din ele cele mai impunătoare monumente ale desfășurării personalității, cele mai mărețe epopei *ale educației individuale*.

Dar să descindem din aceste puncte culminante în stratele mai de mijloc ale literaturii germane și să considerăm cu luare aminte un fenomen foarte semnificativ. E un curent care străbate ca o obsesie prin literatura epică nouă germană și care îndreaptă această ramură literară spre tratarea *desvoltării interioare, a evoluției psihologice* a eroilor ei. Vorbesc de acea succesiune continuă de *romane ale educației*—fenomen fără analogie în alte literaturi.—Ea începe cu *Simplicissimus*, acel roman remarcabil care—precum este în întinericul epocii sale (secolul al 17-lea) singura licărire de umanitate în literatura germană, precum este în *istoria* acestei literaturi singurul stâlp care, între Parzival și Faust, susține firul ei conducător, ideea *umanitară*—este tot astfel, deși nu de aiuns de accentuat, istoria desfășurării unui suflet curat, care răzbătând prin ticăloșiile vremii sale, izbutește să-și mențină puritatea morală și, cu toate păcatele sale, să se salveze de peire. Continuă cu frumosul *Agathon*, cu care *Wieland* deschide calea romanului modern și—făcând dintr'însul istoria propriei sale evoluții morale—anunță profetic direcția viitorului roman german. În adevăr *Wilhelm Meister*, marele auto-roman al lui Goethe, cuprinde în perfect paralelism cu Faust, ampla evoluție a eroului său, care după ce ocolește cu izbândă stâncile *fantasticului* și ale *filistenismului*, după ce își părăsește sentimentalismul, dobândește obiectivitatea conciliatoare a cerului și a pământului, resemnându-se la o activitate intensă, limitată într'un anume cerc. Cam în aceiaș epocă au loc încercările sentimentalului Jean Paul Richter, cari culminează în al său *Titan*, unde—ascuns după princiarul său erou—el caută să se formeze sufletește, până la *titanismul*—de echilibrul psihic sentimental—și aspirând spre *integrarea morală*, a cărei zonă însă nu e accesibilă slăbiciunii lui sufletești. Urmează apoi numeroasele romane ale educației, cari ies din literatura *romanticilor*, ca răsurnet al lui W. Meister și totdeodată ca reacție împotriva lui. Ele răsfrâng în evoluția psihologică a eroilor lor, aceiaș debilitate morală ca și Jean Paul, dar ceace le face mai interesante e împrejurarea că ele, făcând din nevoie o virtute, erijează subiectivismul, *cultul enlui* în principiu și *ideal* al desvoltării sufleteste. Cel mai caracteristic e *Heinrich von Ofterdingen*, în care—în fața sănătoasei evoluții spre

idealul de acțiune al eroului goethian—*Novalis* opune evoluția contrară a eroului său spre ultima destrăbălare fantastică: părăsind terenul realității, *Offendingen* se aruncă în brațele închipuirii și aleargă în gol, urmărind visul bolnav al „florii albastre”. Și curentul *romanilor educației*, se continuă mai departe în literatura nouă germană.

*

Astfel prin accentuarea puternică, ce dă *caracterizării dinamice*, literatura germană deschide estetului și psihologului perspective deopotrivă de largi. A aprofundă raporturile nouă, pe cari caracterele evolutive le crează în alcătuirea estetică a operii literare, a pătrunde legătura intimă între psihologia poporului german și acest fenomen literar al caracterizării dinamice; a găsi iarăși relația între această manifestare importantă literară și întregul spirit al timpurilor moderne: iată atâtea probleme cari îmi apar nespuse de ispititoare, dar a căror greutate mă invită în același timp să reflectez la: „*quid valeant humeri, quid ferre recusent*”. De aceea mă opresc pentru moment la aceste note, în cari—în mod necomplet—am urmărit fenomenul *caracterizării dinamice* în literatura germană.

I. Netzler.

LITERATURA

P O E M E

după Jean Moréas.

*Când se va'ntoarce toamna cu frunzele ei moarte
Ce-or îngropa și iazul la moara ruinată,
Când vântul va pătrunde prin porțile ei sparte,
Prin golul unde roata s'a învârtit odată,*

*Pe tristul țărâm m'oi duce să stau, să'mi sprijinesc
De iedera 'mpletită pe ziduri, corpul greu,
Și 'n apa înghețată cu jale să privesc:
Cum soarele se stinge treptat cu chipul meu.*

* * *

*Rupând de-odată doliul din zilele ploioase,
Pe strania coroană a 'nalților castani,
Și 'n ochii mei, pe apă, pe flori târzii, duioase,
Resfiri blândețe toamna, pe toate, ani de ani*

*Pal soare !... lasă floarea să cadă ofilită,
Să putrezească frunza, s-o poarte vântu'n zări,
Să doarmă'n umbre apa, durerea liniștită
S-o lași să toarne 'n suslet și'n gând înviordri!*

* * *

*Oh ! inimă sărmandă, ne 'ncrezătoare 'n tine,
Orbită de potopul luminei, om vulgar,
Tu nu vei ști vreodată cum strălucește 'n mine,
Chiar umbra ce-o aruncă pe-alee un frunzar !*

George Duma.

SFÂNTUL NICULAE

— Poveste de Crăciun —

În Statele Unite ale Americii este obiceiul ca în ajunul Crăciunului copiii când se culcă să-și atârne ciorăpiorii de pat sau de cămin, căci pe la miezul nopții vine Sf. Nicolae, intră în casă pe coș, cu un sac încărcat cu daruri pentru copii cei buni, cărora le umple ciorăpiorii cu daruri scumpe și frumoase; iar copiilor cei răi și neascultători, le pune în ciorapi câte o nuia. Părinții copiilor, chiar cei din societatea cea mai înaltă, lipsesc în ajunul Crăciunului de acasă și vin tocmai înspre ziuă.

Folosindu-se de acest lucru, unul din cei mai iscușiți spărgători din St. Louis, își făcu planul să jefuiască una din cele mai bogate vile din cartierul de sud, locuit de bogătașii cei mai mari.

Tovarășii săi de profesie îl porecliseră „*The old prophet*” (profetul cel bătrân) din considerație, întâi, pentru că era bătrân, și al doilea, pentru că purta o barbă lungă, albă și frumoasă și niște plete la fel, care-i dădeau înfățișarea unui sfânt venerabil. Avea aerul unui bătrân respectabil și liniștit, lucru ce-i înlesnea să intre mai ușor prin casele mari; iar barba și pletele pe cari în orice moment le putea tăia sau rade, îl puteau face la nevoie de nerecunoscut.

Bătrânul hoț după ce-și făcu așadar planul, în ajunul Crăciunului, își luă sculele de spart broaștele cele mai solide, își mai luă un sac și o tuli spre vila pe care pusesese ochii. Ajuns în cartierul Kampton, începu să-și examineze viitoarea-i pradă. Pe strada L. se opri un moment, să uită dejur-împrejur, trase cu urechea și văzându-se sigur sări în parc. Se ascunse în umbra gardului și așteptă până ce se stinseră toate luminele. Fără îndoială că se culcaseră toți servitorii. Ajunse la ușa principală; spre marea lui mirare o găsi deschisă. Sui scara și ajunse într'un coridor larg, luminat foarte slab. Aci se opri, trase cu urechea și deschise prima ușe ce i se ivi în cale. Se pomeni într'un salon mare, de-așemenea slab luminat. În întregul palat domniă o tăcere mormântală. Din salon se repezi la prima ușe ce zări și intră. Era dormitorul și buduarul stăpânei casei.

Nici o suflare; pașii lui se pierdeau pe covorul moale și gros din dormitor. Se repezi la scrin, îl deschise, scotoci toate sertarele, măsuțele: nimic de preț. Nici diamante, nici aur, nici pietre scumpe. Desamăgit, trase o perdea groasă ce închidea ferestrele din fața patului și se pomeni în altă cameră. Aci rămase uluit de ceea ce văzu. În fața sa, într'un pătușor de bronz, între perne de mătase, dormea un copil, o fetiță plină de drăgălășenie. Cu părul auriu, des, despletit, cu obrăjorii rumeni, cu gurița zâmbindă, adormise desigur veselă sau visă ceva plăcut căci se părea că zâmbeste. Măinele-i miciute erau împreunate, ca și cum adormise rugându-se. Vederea acestui copil drăguț, zăpăci cu desăvârșire pe bătrânul hoț. Mișcat și dezorientat o clipă, două, își reveni curând în fire

și încep să cerceteze odaia, când, zări, atârnați de grilajul patului, ciorăpiorii de mătase, îndesați cu daruri scumpe. Fără îndoială, se gândi el, că sunt și lucruri de mare preț printre darurile acelea. Și întinse mâna să ia un ciorap; deodată, un șgomot surd, urmat de un „cu-cu-cu“, îl speria și-l opri în loc. Eră ciasul din părete care bătea miezul nopții.

Căutătura pierdută a bătrânului spărgător, fără voce, căzută pe chipul adormit al copilei din pat. Mititica se mișcă, se întoarce și se ridică pe coate, încep să se frecă la ochi, îi deschise mari și fără nici o teamă privi la bătrân.

— Tu ești Sfinte Nicolae? îl întreabă ea, uitându-se spre cămin. Nu cumva, și desigur că așa trebuie să fie, ai intrat pe coș? În cămin mai erau cărbuni, nu te-ai ars? Nu te-ai ars Sf. Nicolae?, — îl întreabă copila cu stăruință. — Și nu te doare pe unde te-ai ars?

Bătrânul, mut ca o statuă, cu privirea rătăcită, tăcea, gata de fugă.

— Ah! ah! strigă fetița veselă; iată sfinte Nicolae că te-ai prins. — Și râdea, râdea cu atâta veselie, de umplea odaia râsul ei ca sunetul unui clopoțel de argint. — Te-ai supărat cumva pe mine, Sfinte Nicolae? îl întreabă mititica îngrozită de tăcerea bătrânului. —

Bătrânul da din cap, mut; fetița bătea din palme și râdea cu hohot. Deodată însă tăcu, făcând o mutră serioasă, tristă, și zise bătrânului:

— O, Sfinte Nicolae, sacul tău e gol, gol de tot. Nu cumva ai mai trecut și pe la alți copii buni și ascultători? Sfinte Nicolae, i-ai dat vr'o păpușe frumoasă micuței Natia? Păpușa ei cea veche a rămas numai cu un ochi și cu un picior... Tatăl Natiei a murit de mult și mama ei este bucătăreasa noastră. Și știi ce prăjituri bune știe să facă! I-ai adus și Natiei o păpușe, nu-i așa?...

Bătrânul dete din cap ca și cum i-ar fi răspuns că așa e. Ce-ar fi putut face altceva?

— Și i-ai dat o păpușe neagră, nu-i așa, Sf. Nicolae? Neagră, că și Natia e neagră. Ea are ochii așa de negri și mari, nu ca ai mei!.. Și părul ei este negru, scurt și nepieptănat. Dacă n'are cine să o pieptene... Nu-i așa că i-ai adus o păpușică neagră Sf. Nicolae? Nu-i așa?

— Da!... răspunse bătrânul.

Mititica nu mai putea de bucurie.

— Ah, cât ești de bun și de milos, zise fetița uitându-se la el cu nedumerire. Dar de ce n'ai blană și căciulă? Ah! nu mai este la modă. Nu-i așa?

Da, nici mănuși calde n'ai, sfinte Nicolae? Nu-ți este frig la mâini?

Da' de ce ești așa de slab, sf. Nicolae, îl întreabă mititica mereu. — Obrajii îți sunt sbârciți, nasul subțiat, pe icoană ești așa de gras, de roșu și frumos la obraz.

Da' ție ți se dă vr'un dar de undeva?

De nicăeri?! Adevărat? de nicăeri?

Mititica deveni serioasă.

— Nici un dar de Crăciun!, murmură ea tristă. Tu

aduci pentru fiecare câte ceva și ție nu-ți dă nimeni nimic!...

Bătrânul nu răspunse. Mititica se uită la el dusă pe gânduri.

În odaie domnea o tăcere mormântală. Hoțul era hotărât să plece. Trase perdeaua și vră să iasă.

— O nu! nu! te rog sfinte Nicolae stai, nu pleca.

Bătrânul se opri în loc, picioarele îi erau ca de plumb, o frică grozavă îl coprinse și privirea-i devenită acum blândă, căzută din nou pe patul fetiței.

— Ei, știi ce-am să fac eu? Am să-ți dau eu daruri de Crăciun! Acum eu sunt Sf. Nicolae, iar sacul tău are să fie un ciorap mare.

Pe obrazul încrețit al bătrânului hoț se vedeă bucuria care luase acum locul spaimei.

— Ah! vezi, acuma îmi plăci, fii vesel și prietenos cu mine. Și mititica sări jos din pat și veni lângă bătrân. În cămășuța ei lungă și dantelată, și cu părul ei despletit părea un înger.

— Și acuma vino după mine, îi zise fetița și luându-l de mână îl trase dupe ea.

De-odată însă tresări și îl întreabă:

— Sf. Nicolae da'dece ai marea așa de rece?

Și acoperindu-i mâna lui aspră și rece cu mânuțele sale, vră să i le încălzească. Bătrânul, la gestul acesta atât de draguț fu mișcat până la lacrimi; dar se stăpâni să nu plângă.

— Tatăl tău și mama ta ar putea să ne vază, zise el.

— O nu! ei vin acasă tocmai spre ziuă; dar nici ei n'au să facă nici un rău lui Sf. Nicolae. Așa, mâna asta s'a încălzit; acuma dă-mi-o și pe cealaltă. Haid' să mergem jos în sufragerie, unde e masa pusă, să mănânci și să bei și să-ți umpli apoi sacul cu daruri.

În timp ce bătrânul hoț mânca — din ochi — bunătațile după masă, fetița deschise bufetul, de unde încep să arunce în sac tot ce-i venea la îndemână: tacâmuri de argint, servicii de ciai; goli bufetul de toate serviciile de preț până ce umplu sacul bătrânului hoț.

— Inchide ochii, Sf. Nicolae, să nu vezi ce-ți dau, îi spunea zâmbind fetița.

Bătrânul asculta supus. Ea îi umplu sacul cu lucrurile cele mai scumpe și hoțul sta gata să fugă, dar nu 'ndrăznea de teamă să n'o supere pe mititica.

— Acu' te poți duce, Sf. Nicolae, îi zise fetița după ce-i arătă sacul plin.

Dar Sf. Nicolae tu nu știi cum se zice când îți dă cineva ceva? Trebuie să spui: „Mulțumesc“.

Bătrânul îi zise un „mulțumesc“ tremurător.

Apoi o luă în brațe și o duse sus în odaia ei, o așeză pe pat, o acoperi cu îngrijire. Mititica se uita la el cu atâta încredere și bunătațe încât el uită de frică, uită de plecare și rămase pironit de pătuțul ei.

Apoi, plângând, bătrânul hoț o sărută și îi șopti: „Noapte bună“.

Când dădu să plece îl podidi plânsul. Fetița văzând cum îi pică lacrimile îi zise:

— Vai! de ce ești așa de trist, Sf. Nicolae, de ce plângi? Ai și tu vre-o fetiță așa mică ca mine?

— Da! răspuse bătrânul hoț, plângând ca un copil, — da, am avut și eu o fetiță așa ca tine.

— Și unde este acuma?

— În cer... îngână el.

— Da? și în cer e tot așa de bine ca și aici?

Bătrânul nu mai răspuse, ci plecă scuturat de plâns.

În sufragerie îl aștepta sacul plin. Scoase toate lucrurile, le rândui pe masă și căutându-se prin buzunare găsi o frântură de creion cu care scrise pe masa de marmoră următoarele:

„Toate aceste lucruri mi le-a dăruit fetița d-voastră, luându-mă drept Sf. Nicolae; eu însă le las la locul lor, rugându-vă să o lăsați și pe fetiță să creadă că într'adevăr a fost la ea Sf. Nicolae”.

„Odată, cândva, am fost și eu om cinstit și am avut și eu o fetiță. Azi, mi-a amintit de ea fetița d-voastră; dar tot astăzi cu sunt un hoț care am intrat în casa d-voastră cu gândul să-vă prad.

Gh. D. Belinsky

NOAPTEA CRĂCIUNULUI

E mult de atunci, pe vremea aceea aveam șapte ani; eră într'o iarnă pe la asfințit, când tată-meu îmi spuse cu glas solemn: „Pedro, în seara asta n'ai să te mai culci odată cu găinile; acum tu nu mai ești un băețas, ai să stai la masă în rând cu oamenii mari; trebuie să sărbătorim Crăciunul.”

Nu, niciodată n'oi uită ce plăcere îmi făcurea cuvintele acelea. În sfârșit, aveam să mă culc târziu...

Oh, noaptea aceia de Crăciun! Sună de vecernie, rugăciunea morților, cum spun oamenii în satul acela pierdut într'o văgăună din Sierra Nevada.

Par'că-mi stă înaintea ochilor: Un trunchiu enorm de stejar pârâia în mijlocul vetrei; hornul cel mare și mohorit ne-adăpostea sub acoperișul lui; la cele două margini, față 'n față, stăteau cei doi bunici ai mei cari rămăseseră acasă în seara aceia, pentru ca să stea în capul praznicului, apoi veneau părinții noștri, noi ceștilalți și 'n mijlocul nostru slugile căci în ziua aceia, înfățișau și ei gospodăria și se cădeă să ne încălzim cu toții laolaltă la aceeași vatră. În mijlocul cercului dormeau pisicile cu labelle îndoite, cu spinarea la foc. Câțiva fulgi de zăpadă cădeau pe hornul vetrei, drumul cel drag zânelor și pricolilor, iar vântul care gemea departe, ne vorbea de cei duși, de cei nevoiași, de călători bătând drumurile.

Tată-meu și soru'mea cântau din harpă iar eu, în ciuda lor, le țineam hangul cu o tobă mare pe care mi-o întocmisem chiar în seara aceia dintr'o cratiță spartă. Servitoarele se însărcinară cu partea vocală și întonară cuplete ca acesta:

*E noaptea Crăciunului binecuvântată;
Măine se va naște Mântuitorul,
Adu-ne vin Maica Domnului
Noi vrem să bem în cinstea lui.*

Și toată lumea eră cu chef; toate fețele străluceau de bucurie, prăjiturile uscate în formă de coroană, pesmeții cu zahăr, turtă dulce, dulcețurile pregătite de surioarele cele bune, rachiul de vișine, treceau din mână în mână. Deodată, în mijlocul veseliei, ajunse la urechile mele, următorul cuplet cântat de bunică-meu:

*Noaptea Crăciunului a venit,
Noaptea Crăciunului s'o sfârși
De asemenea și noi ne-om duce
Intr'un tărâm necunoscut.*

Și cu toată nepăsarea firească copiilor, cupletul îmi îngheță inima.

Intr'o clipă, mi se desfășurară dinainte-mi toate zările întunecate ale vieții.

Fu ca o scăpărare de lumină, ca o învățătură mai presus de vârsta mea, ca o presimțire minunată, o aplecare timpurie către tristeță și ura de poet, cea dintâiu inspirație a mea într'un cuvânt. Văzui cu o limpezime minunată soarta tristă a celor trei generații adunate în fața mea și care alcătuiau familia mea; bunicii mei, părinții mei și frații, îmi părură o armată în marș a cărei avant-gardă intră în mormânt, pe când cei de pe urmă nu se sculareră încă din leagăn. Și aste trei generații alcătuiau un veac și toate veacurile fuseseră la fel, iar al nostru va pieri și el ca și celelalte.

*Noaptea Crăciunului a venit
Noaptea Crăciunului s'o sfârși!*

Așa trece timpul neînduplecat și monoton, cum-pana vremei se clatină în văzduh și reîntoarcerea nepăsătoare a lucrurilor contrastează cu vremelnicia călătoriei noastre pe pământ.

*Deasemenea și noi ne-om duce
Intr'un tărâm necunoscut.*

...Nu mă mai putui stăpâni; șiroaie de lacrimi îmi podidiră ochii; mă întrebară de ce plâng și cum nici eu singur nu știam, și nu puteam să văd limpede lucrul și fiindcă cu nici un chip n'aș fi fost în stare să-l lămuresc, pricepură că mi-eră somn și mă trimeseră la culcare. Plânsei atunci din pricina asta nouă cu hohot; și iată cum curseră așa deodată pe obrazii mei cele dintâi lacrimi ale mele de filozof și cele din urmă lacrimi de copil.

Alarcon
In românește de I. BOTEZ

Înștiințăm pe toți cei doritori de a avea în bibliotecă „Noua Revistă Română”, că avem din nou la dispoziția d-lor colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII și IX din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe preț excepțional de lei 1.50 fiecare volum (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau două volume, lei 1.10 pentru 3 sau 4, și lei 1.35 pentru toate cinci volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pag. de text variat și mereu de actualitate.

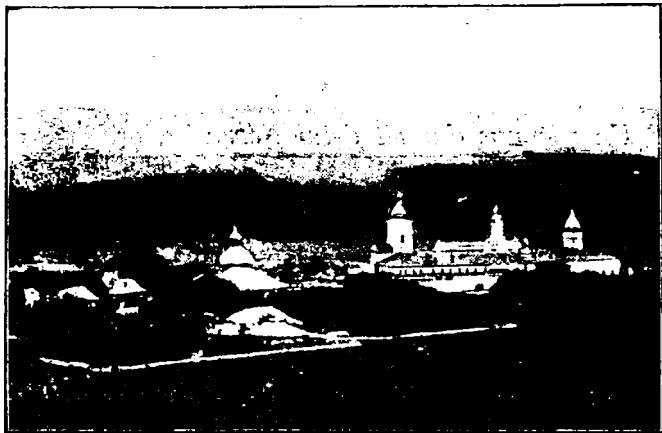
Cererile, făcute pe colorul mandatului cu care se va trimite suma de mai sus, sau în scrisoare, la care se va alătura suma de mai sus în mărci poștale, vor fi înaintate administrației revistei.

ÎN PRAJMA CEAHLAULUI

7 Iulie.—Mănăstirea Neamțu.

Când ne-am deșteptat, soarele se ridicase peste turlele bisericii. Sfânta slujbă se mântuise de mult. Nici toaca, nici clopotele nu se treziseră. Ba putea să taie și lemne pe noi, așa de bine ne încătușase somnul.

Coborâm scările arhondarii, încăpătoare, curată și bine îngrijită.

Mănăstirea Neamțu

Ca o grădină cu flori în faptul dimineții, așa pare mănăstirea, cu toate oleaburile ei, sub bogăția razelor de soare.

Și când pășești spre ușa acestei case de rugăciuni, printre atâtea spărturi de piatră și dărămături, presărate cu mușchi,—nu poți stăvilii gândul pe loc, aci, căci lepezile mucigăite poartă slova unor vremuri vechi, și vremurile acestea întorc mintea înapoi, mult înapoi. O duc la cele dintâi urziri de unde își are zămislirea mănăstirea Neamțu, o duc la sfântul German și la bisericuța sf. Ion Bogoslovul.

Și trece închipuirea mai departe, peste resmerițe, bejenii; calcă vremuri după vremuri în urmă, când negura de Tătari și Cumani se rupeau din hordele Asiei mongole, și se năpustiau în puhoi furios peste oropsitul, dar mănosal pământ al Moldovei.

Mănăstirea Neamțu este martoră a peste șapte veacuri, prin cari a trecut. Sub tălpile ei doarme, de veci, cea dintâi cetate a Neamțului, care și-a avut urzirea aci cam pe la 1210, când au fugărit cavalerii Teutoni hordele barbare și s'au așezat ei în aceste meleaguri, făcând cetăți și întărituri. Au supt bunurile plaiurilor noastre și acești luptători ai creștinismului o jumătate de veac și mai bine.

Despre meșteșugul și priceperea lor, vorbesc zidurile trainice, cari încingeau cetatea, și din care se păstrează și azi urme. Vorbesc ascunzătorile, săpate sub pământ și căptușite numai în piatră. Două din ele și acum slujesc de beciuri, sub chiliile călugărilor. Apoi despre iscusința lor mai dau dovadă multe frânturi de ziduri și portice de marmoră, scoase de sub pământ,—toate cioplite cu multă pricepere...

Așa s'au scurs vremurile atunci, când mai bune când

mai rele. Am avut mulți vrășmași cari se împotriveau treburilor noastre, dar totuși când și când, a adus întâmplarea, ori mai bine zis norocul neamului, și câte unul mai curajos, care să stea neclintit în iureșul vijelii. De-l surpă furtuna, nu se dă înapoi, se ridică, și mai înflăcărat luptă. Se înarmă cu credința și cu dragostea de neam, și așa ține piept. Puțini au fost la număr astfel de oameni, dar însemnată dără au lăsat după ei...

...Cu barba lungă, albă, respirată pe rasa neagră, cu căutătura blajină, cu ochii mari și dulci în privire, voi-nic la trup,—așa îmi răsare, din pâcla vremurilor duse, acel Paisie, care a luat cârja stăreții, aci la Neamțu, la 1763. Pe atunci mănăstirea aceasta eră cea mai bogată. Stăpânea 72 de moșii, cirezi de vaci, herghelii de cai, iazuri cu pește, mori, herăstraie; în munți peste 15.000 de oi, și mai stăpânea toate satele până sub poalele Ceahlăului. De Neamțu țineau toate mănăstirile din vremea ac- ea de pe plaiurile Moldovei, și la Neamțu erau atunci peste 1000 de călugări.

Și când ești pus stăpân peste mulți, apoi și mulți dușmani îți capeți. Așa s'a întâmplat și cu Paisie. Câți nu i s'au pus în cale și au căutat să-i stânjenească pornirea. Dar gândurile bătrânului se înfăptuiau, fapta eră bună, și binele se întindea, prindea rădăcini. Cuvântul însă trebuia prins, trebuia trimes din gură în gură, și atunci Paisie ca să-și întregească și mai mult planurile lui mărețe a adus tiparul la mănăstire.

Și în vremurile acelea întunecoase pentru noi, când încă nu se zăreau zorile viitorului nostru,—dar se bănuiau,—harnicul călugăr, a început să scoată, de sub teascul de lemn, nevoiaș ca pe atunci, cărți bisericești, în limba strămoșilor...

A închis ochii Paisie liniștit, că cel puțin a putut croi un drum spre zările de lumină... Calea a fost bine croită, iar norocul și mai mare, căci i-a adus ca urmaș răposatului Neonil, un alt luptător, hotărât la cuvânt și cu multă cumpăneală. Când a venit Domnitorul din acele vremuri, Mihai Sturza, și i-a spus ca să facă schimb cu o moșie a sa, — cam săracă, — pe una a mănăstirii,—întinsă și bogată, — starețul a înălțat din umeri și i-a răspuns: «Eu, Despote, nu pot să iau hrana din gura săracilor și să o dau, căci nu sânt pus stareț ca să risipesc averile Soborului, ci să adun». S'a supărat foc Vodă, dar cuvântul lui Neonil eră pecetie.

De trei ori l-au ridicat vrășmașii din scaunul stăreții, și tot de trei cri l-au adus înapoi înțelepciunea, faptele bune și sufletul lui curat.

Neonil a făcut aci, la Neamțu, școală pe limba elinească și moldovenească, a îmbogățit tiparul și mai mult și a dat la lumină cărți, dăruindu-le în toate colțurile neamului nostru. Multe au trecut granița, în Ardeal, unde un alt luptător se căsnea să aprindă lumină. S'au unit gândurile acestor doi apărători ai credinței și ai legii strămoșești, și de atunci Șaguna și Neonil au început să-și trimeată epistole pline de multă învățătură și multă îmbărbătare.

Acești tovarăși de minte și de dorinți mari, în cărțile lor cu grai românesc, și-au destăinuit sufletele, și-au deschis inimile; numai chipurile n'au avut parte să și le

vadă față în față. Imprejurările nu le-a priit de partea asta!

Munca însă a fost mănoasă, ideile luptătorilor au prins rădăcini. Târziu au dat poamele, dar au dat. Și roadele dela 1848 se știu...

Printre odoarele stăpânite de mănăstirea Neamțu, ca: panaghie, cruci, tot felul de vase sfinte, vestimente, evanghelii, scrise pe pergament, legate în scoarțe groase aurite, bătute cu pietre scumpe, — apoi se mai găesc multe sălbi, împodobite cu șiruri de mărgăritare, cu rubine, patace turcești, leopolzi austriaci și efigii de ale lui Ștefan-cel-Mare. Aceste podoabe scumpe, ne aduc aminte de zilele, când jupănițele și chiar Domnițele noastre le purtau cu drag la gât.

Mai sânt apoi monete vechi, dar pe toate le-a șters vremea, deabiă se mai deslușesc pe unele, chipul bărbos al lui Decebal și fruntea încrețită a Împăratului Traian.

Fuga lui Iosef în Egipt. Icoană zugrăvită de pictorul N. Grigorescu

Icoanele Neamțului sânt bogate, căci toate sânt ferecate în aur și argint; sânt de mare preț, căci multe din ele, sânt de prin cele dintâi vremuri, când făclia creștinismului băjbăia în întunec. Astfel este o icoană a Maicii Domnului, făcută de sf. German I, Patriarhul Constantinopolului, la anul 665 d. Cr. Această icoană la 1400 a fost adusă la Suceava; iar la 1415, la mănăstirea Neamțu, de către Mitropolitul Iosef I...

Și nu s'ar mai sătură ochii trecând dela una la alta și cercetând aceste odoare scumpe. Se opresc privirile pe altă icoană. S'au pironit de luntrea cu cinci suflete... Maria strânge pruncul drag la piept, îl încălzește cu sânul și-l soarbe cu ochii. Iosef cu fruntea încrețită, amărât în suflet, temut, își aruncă privirea spre țărâm, pe furis... Taie vâslașul în valuri și luntrea pornește, păzită în spate de îngerul binevoitor... O înseninare trece peste frunțile părinților și un zâmbet înbobocește pe buzele mamei, sățioasă de dragostea copilului.

Se duc urgisiți și goniți de mânia lui Irod; duc spre pământul Egiptului pe cel care aveă să întruchipeze Dumnezeuirea.

Din toate icoanele, asta se alege cea mai bine ca zugrăveală. Chipurile sând altfel închegate. Are ceva în uitătură, ceva în făptură, are meșteșugul lui Grigorescu.

Cu câtă mândrie păstrează mănăstirea Neamțu acest colțșor de artă, frânt din marea și prețuitoarea muncă a maestrului..

Ne-am purtat trupurile prin toată curtea mănăstirii, peste acest loc, înșesat cu șanțuri odată, și cari slujeau de drumuri pe sub pământ, cu cișmele, cari aduceau isvoare tocmai din creștetul munților,—dar peste toate a dficuit vremea și le-a îngropat, pe toate le-a înghițit gura lacomă a trecutului.

Acum crește iarbă și flori pe mormântul lor; iar biserica întinerită și premenită, pogoară de sus umbra deasă...

I. Chiru-Nanov

POLEMICE

Un răspuns datorit d-lui Nerva Hodoș.

În Convorbirile literare 45,1 (1911) p. 62-70 am publicat două scrisori, adresate de Doamna Ana Racoviță cumnatei sale Victoria Rosseti. Având în vedere că acele scrisori erau scrise de o Doamnă și într'insele era vorba de lucruri de toaletă, de mătăsuri și brățări de mărgăritar și diamante, că ele prin urmare interesau nu numai, sau nu atât, pe cititorii erudiți ai Convorbirilor, cât pe cititoarele culte și dornice de a urmări viața femeilor din trecut, le-am însoțit cu o *notiță* introductivă despre lux și măsurile luate în contra luxului în Principate, fără pretențiune de originalitate. Am scris câteva pagini de *popularizare* și am dat câteva lămuriri, ca să se priceapă mai bine textul scrisorilor publicate, atâta tot. Orcine înțelege că subiectul meu principal fiind publicarea acestor două scrisori, nu puteam, nu mi se permitea să mă întind peste măsura convenită asupra luxului; un recensent¹, dând acelei notițe numele pretențios de *studiu*, găsește că:

partea aceasta (care tratează despre lux și încercările de a pune stavilă luxului) a studiului d-lui Russo nu e completă. D-sa nu cunoaște articolul lui Al. Papadopol-Calimah din Revista nouă II (1889) 28-35, intitulat: *Legi sumptuarii sau legi contra luxului în România*.

Dar acest recensent, care relevă că studiul e *necomplect* pentru ca din nepomenirea unui articol să-mi făcă un cap de acuzare, nu știe, se vede, că dacă cineva publică două scrisori, însoțindu-le de o notiță, nu poate, nu-i e permis să transforme acea notiță într'un *studiu complect*. Firește că această parte a așa zisului studiu e *necomplectă*. Ca să fie complectă trebuia să trateze despre lux la Babilonieni și Asirieni, la Chineji și Egipteni, la Greci și la Romani și să pomenească de încercările făcute pentru a pune stavilă luxului la popoarele vechi și moderne. Dacă expunem istoricul chestiunii din timpurile cele mai depărtate până astăzi, o luam dela descălicat, sau mai bine dela Boirebista și Decebal și ajungeam până la Carol I, vorbiam de luxul Sarmisegetuzei de odinioară și al Bucureștilor de astăzi, studiul era mai complect, firește, dar articolul meu ieșea un monstruos hidrocefal! Inchipuiți-vă două biete scrisori de 3 pagini asfixiate sub povara câtorva sute de pagini introductive, tratând despre lux! Poarta n'ar fi fost mai mare decât casa întregă?

Din măsurile luate contra luxului am pomenit numai două, pe cele mai caracteristice, și nu putea nimeni cu minte să facă altfel într'o notiță.

Dar dacă pomeniam și articolul lui Papadopol-Calimah, n'ar fi putut recensentul meu cu aceeaș seninătate să-mi impute, că în prima parte a studiului meu n'am pomenit pe Bandini sau pe La Mottraye, sau pe ceilalți... câteva sute de călători cari au vizitat Princi-

1) Nerva Hodoș în *Căminul nostru* 1 (1911) p. 282-284.

patele și au scris câte ceva și despre luxul boierilor și jupâneselor? Sigur, studiul meu ca să fie *complect* trebuia să pomenească pe toți, nu e așa? Oh, das böse Ideal!

Mi se mai impută că în *nota* mea n'am pomenit o carte grecească intitulată *Cugetări morale*, în care se află ceva și despre lux. Dar dacă faptul că n'am cunoscut și n'am pomenit o carte e un *lucru curios* (cum zice H.), și aceasta într'un articol de revistă, care are ca scop principal publicarea a 2 scrisori, judecând după aceeași mentalitate, cum trebuie să caracterizăm nepomenirea mai multor cărți, și aceasta nu într'un articol de câteva pagini, ci în *Bibliografia românească*, adică într'o carte în mai multe volume, care n'are alt scop decât înșirarea în ordine cronologică a cărților publicate în țară? Acestei Bibliografii i-au rămas necunoscute cărți cari au fost publicate în țară, și *lucru curios*, una există chiar în Biblioteca Academiei Române a fost retipărită acum de curând și tot *necunoscută* a rămas specialistului în ale bibliografiei H. E. vorba de *Cartea de blestem* a lui Avramie și Gavriil Calimah, care i-a rămas necunoscută, cu toate acele lămuriri apologetice, pe cari le dă:

în cecece privește Cartea de blestem pe care d-l Russo zice că n'a găsit-o în Bibliografia românească veche, d-sa putea să consulte pe Andreas Wolf etc., cu toate că într'o notă, de adevăr ocolitoare, spune: n'a găsit-o, deoarece nu i-a venit încă rândul, fiind nedatată și în ordine cronologică cărțile fără dată punându-se la sfârșit.

De unde reiese că H. cunoștea Cartea de blestem, cunoștea articolul lui Papadopol-Calimah, cunoștea notița lui Wolf, dar *principiul* urmat de Bibliografia românească de a pune la sfârșit cărțile nedatate, l-a făcut să nu o pomenească! Dar Bibliografia românească dela un capăt la altul dezmințe această explicație și impune următoarea alternativă: ori că H. — cu toate că numele său figurează pe titlul Bibliografiei — nu cunoaște normele după cari se alcătuieste ea, ori că le cunoaște și atunci... cum rămâne cu aserțiunea că *cărțile nedatate se pun la sfârșit*? Dar chiar dacă admitem că tipăriturile, pentru cari n'avem nici un indiciu ca să le datăm, se vor pune la sfârșit, *Cartea de blestem*, pentru care Wolf ne dă data sigură de 1781, nu există nici un motiv ca să nu fie trecut la acest an! Văd că e nevoie să fac cunoscute unuia din autorii Bibliografiei normele după cari se întocmește ea. Cărțile fără dată, Domnule Hodoș, *nu se pun la sfârșit*, ci la data aproximativă, sau dedusă din diferite criterii: un Triod (No. 9) fără indicațiuni asupra anului tipăririi (pentru care Hasdeu admite data 1550, iar Karataev 1570) în Bibliografie e trecut la 1550; un Apostol (No. 12) tipărit după Crețu pe la 1570 (Revista Tocilescu 5(1885)29) e trecut la 1563, No. 13 e trecut la 1564, cu toate că lipsesc indicațiuni asupra anului tipăririi; No. 14, o Psaltire, a cărei existență e problematică (nimeni n'a văzut-o afară de G. Săulescu a cărui mărturisire este bănuită) e trecut la 1568; No. 63 e trecut la anul 1653, No. 155 la anul 1707; No. 385 e trecut la 1774, cu toate că ni se spune că trebuie să fi apărut după 1774 și înainte de 1778 etc. etc. Și acum pe cine să credem, pe Hodoș care ne asigură că cărțile nedatate se pun la sfârșit, ori pe Bianu-Hodoș cari în Bibliografia românească au procedat altfel? Și dacă cărțile nedatate, sau pentru cari n'avem știri precise despre anul tipăririi lor, sau după cari nu posedăm nici un exemplar, se pun la anul dedus din diferite criterii, și acest an spre deosebire se pune în () și în [] în Bibliografie, de ce Cartea de blestem trebuia pusă la sfârșit, când posedăm un exemplar, fie și defectuos, când știm precis că a fost tipărită la 1781

în tipografia Mitropoliei după mărturia lui Wolf care era de față când se tipăria cartea¹?

Dar chestia stă altfel; cartea n'a fost pomenită de H., fiindcă n'au fost cunoscute nici exemplarul din Biblioteca Academiei, nici articolul lui Papadopol-Calimah, nici notița lui Wolf! Abia după ce eu în notița mea despre lux, rezumând *Cartea*, am spus că ea nu e pomenită în Bibliografia românească, a aflat și H. despre existența ei, și, după ce vreun prieten i-va fi atras atenția și asupra articolului lui Papadopol-Calimah, a aflat din acest articol post festum și de notița lui Wolf. Iată adevăratul motiv pentru care *Cartea de blestem* nu s'a pus în ordinea cronologică la anul 1781².

Dar mai adaug și faptul următor, care pune în lumina ei adevărată notița aceea apologetică. După ce eu am rezumat *Cartea de blestem* după exemplarul defectuos al Academiei, temându-mă ca nu cumva să fi intrat de curând în Biblioteca Academiei Române vreun exemplar complet, m'am adresat prin serviciul Academiei lui H. cerând lămuriri; H., care auzia pentru prima dată de această carte, mi-a trimis răspuns că *Cartea de blestem* trebuie să fie vreo foaie volantă (cartea are 28 pagini!) și trebuie căutată la colecția foilor volante.

Am scris întâmpinarea de față nu atât ca să răspund lui H., cât ca să scot la iveală un tip de recenzie, destul de răspândit, recensia nedreaptă, care îți cere ceea ce n'a fost în intenția ta să dai: dai o sticlă de Drăgășani și criticul o analizează și-ți probează că nu e un butoi de Tokayer, pornești o barcă și criticul îți dovedește că n'ai lansat un dreadnought, dai o notiță și criticul îți dovedește că nu e un studiu complet; și spre a-și ajunge scopul îți aduce argumente, pe cari nici el nu le prea ia în serios. În asemenea cazuri de polemizat poți să polemizezi, dar n'ai măcar nădejdea să convingi pe adversarul tău.

Cum să-l convingi, dacă el este pe deplin convins de netemeinicia învinuirilor pe cari ți le aduce? Ba chiar ți-e frică să nu-ți spună că a glumit, și atunci ce mai poți să răspunzi? Tristă situație, nu-i așa?

D. Russo

1) Beiträge zu einer statistisch—historischen Beschreibung des Fürstentums Moldau 1,160. 2, 198—99. Adevărul e că eu n'am cunoscut articolul lui Papadopol-Calimah și ce spune Wolf, dar chiar dacă-l cunoșteam, studiul meu nu ieșea mai complet fiindcă, repet, n'am scris nici un studiu, fixam numai mai precis data 1781 a tipăririi *Cărții de blestem*. Dar în această privință *Bibliografia românească* era *farul* dela care așteptam lumină, pe care însă H. a uitat să-l aprinză. Așadar ceea ce mi se impută mie pe nedrept, e de imputat pe drept *Bibliografiei* care prezintă lacune și prin faptul că nu s'a excerptat din reviste și cărți tot ce se referă la chestiunile de bibliografie.

2) Și *Cartea de blestem* nu e singura care lipsește în Bibliografia românească veche. La 1726 a apărut în București *Ἀκολουθία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Στυλιανῶ* (Slujba Sf. Stelian) alcătuită de Gheorghe Trapezuntiu, care asemenea a rămas necunoscută Bibliografiei; un exemplar (dăruit de mine în Noemvrie 1910) se află astăzi în Biblioteca Academiei Române. Să nu crează cineva că eu fac un cap de acuzare din faptul că au scăpat Bibliografiei românești una, sau mai multe cărți. Adevărații cercetători știu că scăpările din vedere, și chiar greșelile, sânt inerente științei.

BIBLIOGRAFII

Vintilă I. Brătianu: *chestiunea tramvaelor comunale* memoriu și scrisori, Impr. „Independența”, București.

I. Constantinescu-Mion *Moralizarea deținuturilor*, Buc. 1911, 10 bani.—

Nestor Urechie, *Drumurile noastre*, București 1911.

ÎNSEMNĂRI

VORBE CUMINȚI DE PESTE MUNȚI.—Ne obosisem cu romantismul îmbrăcat în mantie strălucitoare de adjective și plin de cuvinte fermecătoare și imprecise—neam, tradiție, desrobire, erou și celelalte—al scriitorilor noștri din Transilvania. De aceea citim cu plăcere și oarecare uimire articolul de fond din «Gazeta Transilvaniei» dela 15 Decembrie 1911, în care un autor anonim, pe cât de măsurat în gândire pe atâta de amabil în formă, spune adevăruri dureroase despre reveria inoorigibilă a Românului și continuă astfel:

«Când s'o întâmplă însă, ca vr'o împrejurare mai mult exterioară și independentă de dânsul, să-l urnească pe Român din împărăția pasivă a visării, arătându-i în toată limpezimea norocul ce i-a căzut plocon în brațe, cum de-o pildă cade meteorul văzduhului în poala cenușie a pământului,—atunci Românul se freacă nițel la ochi, se deșteaptă, se pune în pozițiune, își umflă coșul pieptului și devenind dintr'odată energetic, el începe a vorbi, a striga, ș'apoi s'apucă de scris și... admiră, admiră până la infinit.

Energia acumulată în cursul somnului nostru nefăcător de nimic, începe a ni se descărca închiegându-se în formele concrete ale prozei și versurilor, cari ridică pe «nemuritoarea odraslă a națiunei» până în slava a șaptea a ceriurilor.

Osana lui Eminescu;

Osana lui Iorga!

Osana lui Vlaicu!

Osana lui!... mai știu eu, cine va fi ferioitul urmaș, în seria gloriilor consacrate?

De aceia în loc să admirăm și să ne entuziasmăm în sfera idealurilor vide, să pășim puțin în domeniul practic și de cât să-l slăvim în cuvinte frumoase pe Vlaicu, de pildă lăsându-l în acest timp să trăiască din veniturile aleatorii ale sborurilor cis- și transcarpatine, sau din colaborarea cu pana altuia la reviste de tiraj, mai bine să constituim o societate românească pe acțiuni cu un capital de 2.000.000, a cărei direcție tehnică să fie încredințată lui Vlaicu și care să servească de laborator pentru Românii talentați de pretutindeni, să susțină avântul geniului lui Vlaicu și să fie o isbândă a muncii românești pe pământul românesc.

Numai astfel, trecând dela vorbe la fapte, se va isprăvi cu epoca dibuelii romantice deșarte, ca care ne încântăm acum.—C. P.—

CONTESTĂRI OȚIOASE.—Marele ziar *Universul* a descoperit în curtea dela Monitorul Oficial pe Grigore Ioan. *Grigore Ioan*, știe toată lumea ce însemnează aceasta: 1877, Grivița, 30 August, Turci, steag, decorații, ș. c. l. ș. c. l.—Asupra lui prin urmare, dacă nu e vorba de 10 Maiu sau de veterani—se trece repede.—*Universul* însă a ținut să judece altfel. Mergând mai departe în gânduri, el a stărui să afirme că un om care a avut norocul să-și facă odată datoria, are dreptul prin aceasta însăși la o altă datorie: aceea de a trăi din pomana neoficială a neamului.

În concluziune logică, *Universul* lansează liste de subscripție pentru acordarea unei recompense naționale lui Gr. Ion.

De aci însă lucrurile se încurcă. Militarii mai bătrâni, cari au făcut și ei campania, destăinuiesc că povestea cu eroul de la Grivița e prea pentru copii; că *eroul* este o invenție a maiorului Candiano, că nici un steag nu s'a luat prin luptă corp la corp și așa mai departe. Prin urmare: Grigore Ioan este un impostor, iar recompensa nu i se cuvine lui.—Să ne înțelegem: Ce este mai întâi de toate un erou? Este un element necesar în războiu și o concluzie

neînălțurabilă a acestuia. Luptele s'au purtat și se vor purta întotdeauna ținându-se seama de moralul trupelor. Cine ridică însă mai mult acest moral decât eroul? Așa că chiar dacă el nu există, el trebuie inventat. Factorul acesta nu subsistă decât prea rare ori prin ceea ce face el; el e mare și e folositor prin ceea ce pare.—Autenticitate? Autenticitatea nu e decât gradul de încredere pe care îl acordă opiniunea curentă. Ea se confundă cu prestigiul. Grigore Ioan joacă de 40 de ani rolul de erou pe lângă conștiința națională. Colecta *Universului* a adunat deja 9000 de lei într'un timp relativ scurt. La ce bun deci toate contestările? Nouă ne trebuie eroul! Omul, nu ne interesează; și aproape nu ne interesează nici faptele. Adevărul? Poate. Dar care e adevărul care va îndrăzni să infrunte opinia publică? Și în definitiv — cu ce scop și cu ce drept? — Încă odată, eroul nu există în substanță ci în atribut; iată de ce... colecta *Universului* este îndreptățită. — A. —

O CARTE DE METAFIZICĂ.—După articolele publicate de Vasile Conta în *Convorbiri literare*, cu vre-o 40 de ani în urmă, cartea d-lui Rădulescu-Motru: *Elemente de Metafizică*, ce va apare la sfârșitul acestei luni, este prima scriere în limba românească în care se tratează cestiunile metafizice.

De vre-o câțiva ani cercetările metafizice au revenit iarăși la modă în apusul european. Filozoful francez H. Bergson a făcut, în cursul anului acesta, la Londra, câte-va conferințe asupra *Metafizicei*, la care a asistat toată elita intelectuală engleză. Lecțiunile de *Metafizică* adună apoi atât la Paris, cât și în toate centrele mari din Germania un numeros auditor. Oameni de știință, ca Wundt, Poincaré, Wilh. Ostwald sunt în fruntea mișcării, în această direcțiune.

La noi, profesorii universitari au evitat să țină până astăzi lecțiuni asupra *Metafizicei*. D. Motru a făcut în anul acesta primul curs, care a fost urmat de sute de studenți. Cursul acesta, fiind gata pentru imprimare, studenții au putut avea, dimpreună cu lecțiunile orale, și lecțiunile imprimate. La sfârșitul acestei luni cartea va fi terminată și pusă în librărie.

Iată principalele ei capitole:

Critica realismului naiv. Filozofia înainte de Kant. Conștiința socotită ca oglindă. Relativitatea științei. Logica nouă. Adevăr și minciună. Filozofia lui Kant. Conștiința transcendentă. Critica filozofiei lui Kant. Monismul. Personalismul energetic. Vocațiunea, etc.,

Avem convingerea, că scrierea d-lui R. Motru va găsi aceeași primire favorabilă la marele public cititor, ca și la Universitate.

Scrierea este redactată pe înțelesul tuturor, așa ca toți oamenii noștri iubitori de cultură să o poată citi.

În vremea de preocupăție politică, în care ne găsim noi astăzi, o carte de *Metafizică* produce un frumos contrast, ori ce s'ar zice! — A. C. C. —

„CERCUL OPTIMIȘTILOR“ se întrunește în fiecare săptămână într'una din cafenelele cunoscute ale Parisului. Am aflat-o și eu acum dintr'o gazetă ce-o fi în adevăr această societate, ce va fi mai mult sau mai precis decât spune vagul și atrăgătorul titlu — nu știu. Aș fi vrut să aflu ce e, mai înainte de a scri despre ea... N'am putut. Gazeta care raportă despre una din ședințele ei nu spune decât că: președintele a deschis ședința și s'a proclamat un nou membru.

Încolo... ședința a avut loc; mai bine: ședința s'a petrecut într'un fel de cărciumă de elită. Se pierde din vedere să se comunice dacă președintele a avut grije să ridice ședința după texte normale sacramentale și mai ales, nu se preciză ora când s'a mântuit adunarea.

Un „cerc al optimiștilor“, dacă ai auzi de el, numai din nume și dacă ai avea prilejul să nu citești dările de seamă pe care i le fac, așa de discret, gazetele, — o astfel de societate înfățișează un interes deosebit.

În zilele noastre când grijele multe, necesare sau inventate, reale or iluzorii, încrunță frunțile cele mai tinere și turbură sufletele cele mai nepăsătoare, o societate care și-ar propune, nici mai nici mai puțin decât să... propage bucuria între oameni, e lucru nu numai ciudat dar demn de luat în seamă.

Mobilitatea socială actuală, cu vârtelurile ei cari sfărâmă credințele și răstoarnă tradițiile, care ia sufletului omenesc orice sprijin de soliditate, svârlindu-l pe undele nestatorniciei clipelor cari se rostogolesc unele peste altele, mereu deosebite, atmosfera aceasta socială în care ne înecă orice tendință de consolidare și nu ne înviorează decât orice mișcare spre mai nou, vieța asta care-ți cere trudă ca s'o trăiești nu cum vrei tu ci așa cum ți-e dată, mișcarea, atmosfera și vieța toată din noi și din jurul nostru ne îndeamnă la tristețe. Și de nu ne îndeamnă la tristețe ne coboară în suflet cinismul și ne pune în priviri ironia, — cinism și ironie cari falsifică acțiunea, înjosește munca,

În astfel de vremuri, un „cerc al optimiștilor“, care n'ar simți număidecât trebuința să-și întrunească membri la cârciumă, care n'ar înțelege să facă pe membri lui ca, în schimbul unei mici colizațiuni să uile necazurile lor, care n'ar pune firma „La Românul vesel“ și n'ar ținti veselia oricum și în orice chip,—ar fi un lucru de folos.

Fără îndoială, însă, un cerc în care conferințele lungi ar fi interzise cu desăvârșire: contrar nu și-ar mai merita numele. Sigur: conferințele lungi ar contrazice scopul unei societăți a optimiștilor și, mai mult, l'ar zădărnici pe deaintregul.

Vorbind serios, socotim că n'ar fi de prisos, în mijlocul atâtor societăți de interes, de co-interes, de protecțiuni diverse sau de prigoniri tot atât de deosebite, n'ar fi de prisos o adunare de oameni cari și-ar propune să aducă în lume mai multă bucurie. — *Teo* —

STUDENT ȘI SALAHOR.—Ne obicinuisem cu moravuri specifice studențești în Țara Românească: Bugetul cu micile lui subtitluri și paragrafe eră isvorul generos din care spiritele studioase atrăgeau cele necesare pentru întreținerea suportului lor material.

Îată însă că o notă nouă ne este adusă de către un tânăr inteligent și, mai cu seamă robust, student basarabean, care fie că n'a vrut, fie că n'a putut, a luat altă cale pentru satisfacerea imperioaselor cerințe ale bine înzestratului său corp. Ziua lucrează ca salahor la o bină și noaptea studiază pentru Universitate; așa se afirmă, cel puțin, într'o anchetă pe care centrul studențesc a făcut-o la fața locului, după ce niște reporteri doritori de lucruri extraordinare făcuseră aceiași afirmație. Cu câteva săptămâni înainte, același student se luptase în arena Circului cu luptătorii de profesie, împins de continua lipsă de mijloace ce nu vrea să-l părăsească.

Acum ni se spune că a părăsit salahoria și că a revenit și pentru orele zilei la îndeletniciri intelectuale.

E atât de rar la noi cazul ca un muncitor intelectual să se susțină prin munca brațelor sale, în cât presa a luat cazul în considerație, studenții s'au pus în mișcare și Institutul filarmonic național (Strada Cometa, 88) a făcut o petiție către Excelența Sa d. Ministru al Instrucțiunii publice, ca să intervină spre a pune capăt stărei anormale în care se află studentul basarabean. Supunem și noi cazul atenției publice; dar nouă nu ni pare atât de extraordinar. În Rusia e obiceiul ca, fără să disprețuiască munca manuală, studenții să caute în ea un suport pentru viața lor materială; în America de asemeni. Confuzia, dacă poate fi confuzie, realizează idealul unei societăți în care diviziunea muncii nu creiază categorii ce par oarecum privilegiate și parazitare. Ni se pare că studentul basarabean nu e socialist—dacă ar fi, ar da o frumoasă confirmare teoriilor sale sociale; admirabila sa forță musculară îl indică drept partizan al ideilor ce pun mai mult preț pe manifestațiile contondente și profund simțite... În acest caz ne mirăm cum de a recurs la mijloace de susținere atât de îndepărtate de datinele lumii noastre studențești.—*C.*—

REVISTA REVISTELOR

Dl. G. G. Longinescu e cunoscut ca un minunat povestitor al minunilor științei.

Darul d-sale de a explica, pe înțelesul câtor mai mulți, toate aceste minuni de care știința de azi nu se mai istovește să ni le desfășoare înaintea ochilor noștri minunați,—il așează printre cei mai de seamă scriitori literari de știință. Cetiți de pildă conferința pe care d-sa o publică în nr. de pe urmă din *Natura* asupra *aerului lichid*.

Sunt pagini delicioase pline de humor, de vioiciune, de comparațiuni ferice, care trădează toate un scriitor încercat într'ale literaturii meșteșuguri.

Cu asemenea mijloace strălucite, d. G. G. Longinescu are cum nu se poate mai bine vocația să răspândească în tinerețea noastră școlară gustul spre studiile științifice.—

Revista mai are articole interesante ca cel *despre numere* al d-nei *Vera Myller* docentă la Universitatea din Iași, în care se face istoricul cifrelor și al calcului, a cărui origine „e învelită în ceața veacurilor“.—

D. *Sfințescu*, inginer, continuă descrierea asupra *petrolului* cum s'a născut, cum îl găsim, cum îl scoatem și cum îl folosim.—Notițe interesante la sfârșitul revistei asupra *noutăților științifice*.—

Ce păcat că o revistă ca aceasta nu e în așa fel editată în cât să o găsim cât mai mult răspândită.

E prea luxoasă și deci prea scumpă pentru a putea face adevărată operă de „popularizare“.

Economia națională pune *scumpirea zahărului* pe socoteala lăcomiei cartelului fabricanților, cari—cum se dovedește în fapt—nu au nici un motiv pe care să sprijine noua urcare

cu 10 bani la kilogr. a prețului acestui articol de consumație—și dă toată dreptatea d-lui Tzetzcu—membru al camerei de comerț—care propune ca: guvernul să vină cu o lege prin care să se interzică cartelurile între fabricanții de alimente de prima necesitate; guvernul să fixeze prețul maxim al Kgr. de zahăr; camera de comerț să intervină în același sens pe lângă fabricanți.—

Dl. I. N. Angelescu studiază raporturile între repartiziunea proprietății pământului și producția agricolă în Germania, punând superioritatea agriculturii germane în legătură cu tendința continuă spre mărirea suprafeții ocupate de proprietatea țărănească în dauna celorlalte proprietăți.—

Dl. *Const. I. Florea* în articolul *Politică economică și politicianism* opune punctului de vedere al oamenilor noștri de stat, atitudinea financiarilor din străinătate.

Ultimul număr din revista macedoneană *Lilicea Pindului* aduce prin d. *Beza* câteva note ale unor *Călători englezi despre Aromâni*. Pentru că cea mai mare parte din text este în dialect, nu putem de cât să ne închipuim că ea e bine scrisă și că mai ales că are o anumită însemnătate pentru cultura aromânilor din Pind. Totuși avem de adăugat următoarea observație: Moravurile ardelenene cari în ultimul timp au introdus—ca un reflex al vieții de la noi—polemicele nu numai violente, dar necuviincioase și, ce e mai rău, oțioase, prind minunat de bine în atmosfera aromânească-bucureșteană de unde se ridică toate pretențiunile de culturalizare a celor din Pind.

Lilicea Pindului a pornit în adevăr războiu în potruiva *Revistei Balcanice*, pentru că în aceasta diu urmă d. Murnu

a cutezat să scrie că politica macedoneană s'a purtat numai după pomana de la București și să ceară o întrebuintare cât mai frecventă a forțelor românești din Turcia. De aci cearta—care probabil are multe dedesubturi: „Revista Balcanică“ scrie: levantin venal, excroc de meserie, stârpitură, etc.; iar „Lilicea“ mai rușinoasă—cum îi șade mai bine unei Lilice—răspunde: labe, suitariu, capete proaste,—cu coarne sau fără coarne, sau face aluziuni discrete la anumite întâmplări familiale. Dacă d-lor le convine să-și exercite spiritul în asemenea „tournois“-uri, foarte bine. Noi însă închidem cu destul desgust aceste două reviste pentru ca să le mai cercetăm și altă dată.

În București a ajuns la al 3-lea număr de apariție o revistă *Viața liberă* pe care d-rul *Anton Ionescu* o scoate «pentru lumină și progres». Cele 16 pagini, aproape în întregime scrise de domnul doctor—care când e directorul revistei, când e *Drani*, când e însuși *Dr. Anton Ionescu*, apar în prietenia „anarhistului“ *I. Neagu*, cu îngrozitoare greșeli de ortografie și punctuație—nu de tipar—tocmai pentru ca să dovedească mai bine par'că hotărârea de a lupta pentru «lumină și progres». Directorul, face și poezii. Deocâmdată publică o parodiare a celebrului «*Noi vrem pământ*»—în legătură cu evenimentele din... 1907. E drept, poezia vine cam târziu. Nădăjdum însă că celelalte vor fi mai de actualitate. O notiță prizărită în josul unei pagini încearcă să dea sfaturi soc. scriitorilor români. Fără îndoială, societatea aceasta are părțile ei atacabile și—ultima polemică a d-lui *Ranetti* a dovedit-o. Dar ca să dai sfaturi trebuie să știi să le dai.—Cine vrea să citească ceva relativ interesant să nu se oprescă de cât la pag. 40; acolo va găsi o discuție asupra legii asigurărilor muncitorești a d-lui *Nenișescu*. Incolo: *Burzew*, *Kropotkin*, *Figner*, *Azev*, *Neagu*, etc.

Chestiunea *cremașiunii cadavrelor* pare a fi din nou la ordinea zilei. *D. Eugène Fournier* publică în *Revue internationale de Sociologie* un studiu asupra chestiunii, un studiu care e mai mult o pledoarie.

Inhumarea actualmente obicinuită are o sumă de inconveniențe de ordin igienic și estetic și mai necesită o mulțime de cheltueli de timp și bani.

De aceia cremașiunea a fost din cele mai vechi timpuri adoptată ca mijloc de distrugere a cadavrelor; actualmente se opune însă tradiția și oarecari prejudecăți pe nedrept scoase din ideile religioase.

În Franța, în Germania, Italia și America obiceiul a început însă să se extindă și se pare că se va extinde tot mai mult cu vremea.

Analizând în *La Voce* chestiunea reală a unei *tradițiuni italiene* și a necesității unei politice tradiționaliste, filosoful *Giovanni Papini* crede că raționamentele și concluziunile așa distrugător de inbranlabile ale scepticilor, nu se pot înlătura decât prin analiza faptelor și nu prin obicinuita, oțioasă ceartă de cuvinte asupra argumentării acestora. „Să răspunzi prin mers celor cari neagă mișcarea, poate să fie un răspuns prea ușor în potriva sofismelor dificile, dar el nu e un răspuns zadarnic pentru scopurile pe cari oamenii își propun să le atingă în viață. Nu e singura probă dar e o probă. Și apoi e nevoie se știm *cum mergem și cât mergem*“. Reproducem acestea între altele pentru importanța lor filosofică: e felul cum înțelege un pragmatist să lupte pentru salvarea necesităților practice de moment, în potriva dogmatismului. În acest sens articolul va continua.—

Revista mai anunță apariția însemnatei lucrări a lui *Misciatelli* [*Mistici senesi*] pe care autorul ei o scrie în chipul cel mai bine adecuat preocupărilor filosofice contemporane.

MEMENTO

~~~ *Datoria publică* amortibilă a țării noastre, este, pe ziua de 1 Aprilie 1911 de lei 1.576.616.925

~~~ Programul spectacolelor de Crăciun la teatrul Modern, compania dramatică *Davila*, este: Duminică 25 Decembrie: matineu: „*A fost un vis*“ și „*Poveste de Crăciun*“, de *Victor Eftimiu*, seara: „*Simona*“ de *Brieux* și „*Poveste de Crăciun*“; Luni 26 Decembrie, matineu: „*Papa*“, seara: „*Simona*“ și „*Poveste de Crăciun*“; Marți 27 Decembrie matineu și seara: „*Simona*“ și „*Poveste de Crăciun*“

~~~ Într'o revistă franceză *Masques et Visages*, ni se povestește cum *Edmond Rostand* a fost condamnat în Statele Unite pentru plagiat. „*Cyrano de Bergerac*“ n'ar fi nici mai mult nici mai puțin decât esențialul subiectului și copia scenelor celor mai frumoase din „*Negustorul Prinț de Corneville*“ al unui oarecare *Samuel Eberly Gross*!

~~~ Un grup de pictori francezi, în dorul de a lupta împotriva nefastelor elucubrații ale cubismului și sferismului, au fondat ceea ce ei numesc, ei singuri, „*Salonul Pompierilor*“.

~~~ Discursul la premiul pentru virtute dela *Academia Franceză*, scris de *Lavedan*, a fost citit de *Jean Richepin*, care fusese acuzat și condamnat într'o vreme de a fi atentat la însuși această virtute prin opera sa curioasă: *La chanson des gueux*.

~~~ Cu prilejul bicentenarului nașterii lui *Frederic cel Mare*, *Regele-Filosof*, se organizează acum în Germania sărbători literare în cari se vor recita odele monarhului și se vor executa concertele sale pentru flaut. Apoi, un editor berlinez va scoate sub titlul „*Fredericiana*“, un volum cuprinzând toate cugetările pe cari le va extrage din *Memoriile* sau *Corespondența* marelui amic al literelor.

~~~ Asupra *aeromobilelor*, cei pasionați de problema aviațiunii din zilele noastre, găsesc o lucrare competentă în cartea lui *R. Goldschmidt* (*Bruxelles*, *Ramlot*). Și aci se con.amnă mai ales baloanele de mare cubaj cum sunt cele ale lui *Zeppelin*. Autorul are mai mare încredere în baloanele mici, cu forță mică și de o formă aproape sferică. Ne întoarcem, cum vedem, la anticul *Montgolfier*.

~~~ Femenismul se luptă în Europa, dar biruie în America.

Statul *Uruguay* a numit la *Bruxelles* pe d-ra *Clotilda Luisi*, dr. în drept, în calitate de atașată de ambasadă.

~~~ Era firesc ca lupta dusă în Franța împotriva îndărătniciei de a „nu face copii, să dea cel puțin... naștere la o literatură nouă. Și această literatură nouă e cea care predică: fecunditatea. Până acum literatura aceasta ne-a dat doar romane; poemele sunt de așteptat. Copii, în orice caz să n'asteptăm să ne dea.

Un roman de acesta e *Les Inféconds* de *J. Renaud* (*Paris-Grasset*). Autorul ceartă pe cei ce fac copii puțini sau de loc. Și cum părțile scabroase sau penibile pe cari un asemenea subiect le-ar fi întâlnit sunt intenționat omise, romanul poate fi citit chiar de fetele din zilele noastre.

~~~ Una din ultimele traduceri în franțuzește din *Wells*: *Effrois et fantasmagories* (*Mercur*) a ieșit în a 4-a ediție. E o adunare de unsprezece povești „pătrunse de un simț ingenios al teroarei, de o imaginație precisă, cu ceva psihologie și umor“.

~~~ Iată unul care descoperă fără cea mai puțin cuviincioasă pietate, viața oamenilor mari: *Léon Séché*. A scris acum de curând o carte cu subiectul: *Les amitiés de Lamartine*. Pretențiunile de istorie literară nu prea sunt îndreptățite.—

~~~ *Nouile tendințe ale literaturii și renașterii Franceze* se obiectează în nevoia de a minți și în crearea de valori noi; ne-o spune *Jean Thogorma*.

~~~ *Henri Ardel*, delicatul autor al romanului *Coeur de Sceptique*, publică un nou roman *L'Aulie*, a cărui morală e că nu trebuie să iei de nevastă o ingenuă, când nu ești vindecat de o pasiune nesănătoasă; de altfel ingenua nu e prea pretențioasă, așa că, după oarecare incidente, revine la viața comună și totul se sfârșește cu bine.

~~~ Pentru cunoașterea de departe și elementară a marelui peisagist *Corot*, e folositoare lucrarea apărută la *Michaud*, cu 54 gravuri și pe un preț ușor 2.50. Ilustrațiile sunt tipice și variate; volumul e o lucrare serioasă și remarcabilă pentru tinerețea doritoare de artă.

~~~ Directorul vechelii manufacturi de gobelinuri franceze, *Geffroy*, a cerut desene lui *Willette*, *Claude Monet* și *Ranson*, pentru a reinvia străvechea faimă a acestei arte cu mijloacele moderne ale artiștilor de astăzi.

~~~ În Ianuarie se deschide la Paris o expoziție de vitraliuri vechi de prin secolul XII-lea până într'al XVII.

